

laiško
lietuviams

3 1971 KOVAS

KANČIA IR PAGUODA Juozas Vaišnys, S. J.	75
PASAULĖŽIŪRINĖ BAZĖ — KRIKŠČIONIŠKOSIOS VEIKLOS RODYKLĖ A. Paškus	76
JAUNIMO PROBLEMŲ NAUJOS DIMENSIJOS Gediminas Kijauskas, S. J.	81
DŽIUGIOS PROŠVAISTĖS IŠ LAIŠKO ŠEŠĖLIŲ Ignas Serapinas ir Vaiva Vėbraitė	84
KOKS JAUNIMO DIEVAS? A. Saulaitis, S. J.	86
SVARBESNIEJI MONTESSORI METODO BRUOŽAI D. Petrutytė	88
KODĖL ŠEIMOS SKIRIASI? Stebinti Moteris	92
EILĖRAŠČIAI Ada Karvelytė	93
TAUTA TIKROVĖS IR MITO ŽAISME V. Bagdanavičius	94
SUSIMĄSČIUS PRIE ALANTO NOVELĖS... Kęstutis Trimakas, S. J.	96
KALBA	98
TĖVYNĖJE	100
ATGARSIAI	103
FILMAI Marija Smilgaitė	105

Šis numeris iliustruotas Eleonoros Marčiulionienės keramikos kūrinių nuotraukomis. Visos nuotraukos Lietuvių Foto Archyvo, išskiriant 107 psl. Užsklandos: 87 psl. — A. Kurausko, 93 psl. — Sersers Mercedes, 99 ir 106 psl. — Jūratės Eidukaitės. Viršelis ir skyrių vinjetės — Algirdo Kurausko.

LAIŠKAI LIETUVIAMS — Tėvų Jėzuitų leidžiamas religinės ir tautinės kultūros mėnesinis žurnalas.

Redaktorius — Juozas Vaišnys, S. J. Redakcijos nariai: Dalia Aleknienė, Danutė Bindokienė, Algirdas Grigaitis, Eglė Juodvalkytė, Vytautas Kasniūnas, Virgilijus Kaulius, S. J., Algimantas Kezys, S. J., Marija Smilgaitė, Nijolė Užubalienė.

Administracija: Petras Kleinotas, S. J. ir Dana Kurauskienė.

Adresas: 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Telefonas — 737-8400. Spaustuvė — Immaculata Press, Putnam, Conn. 06260.

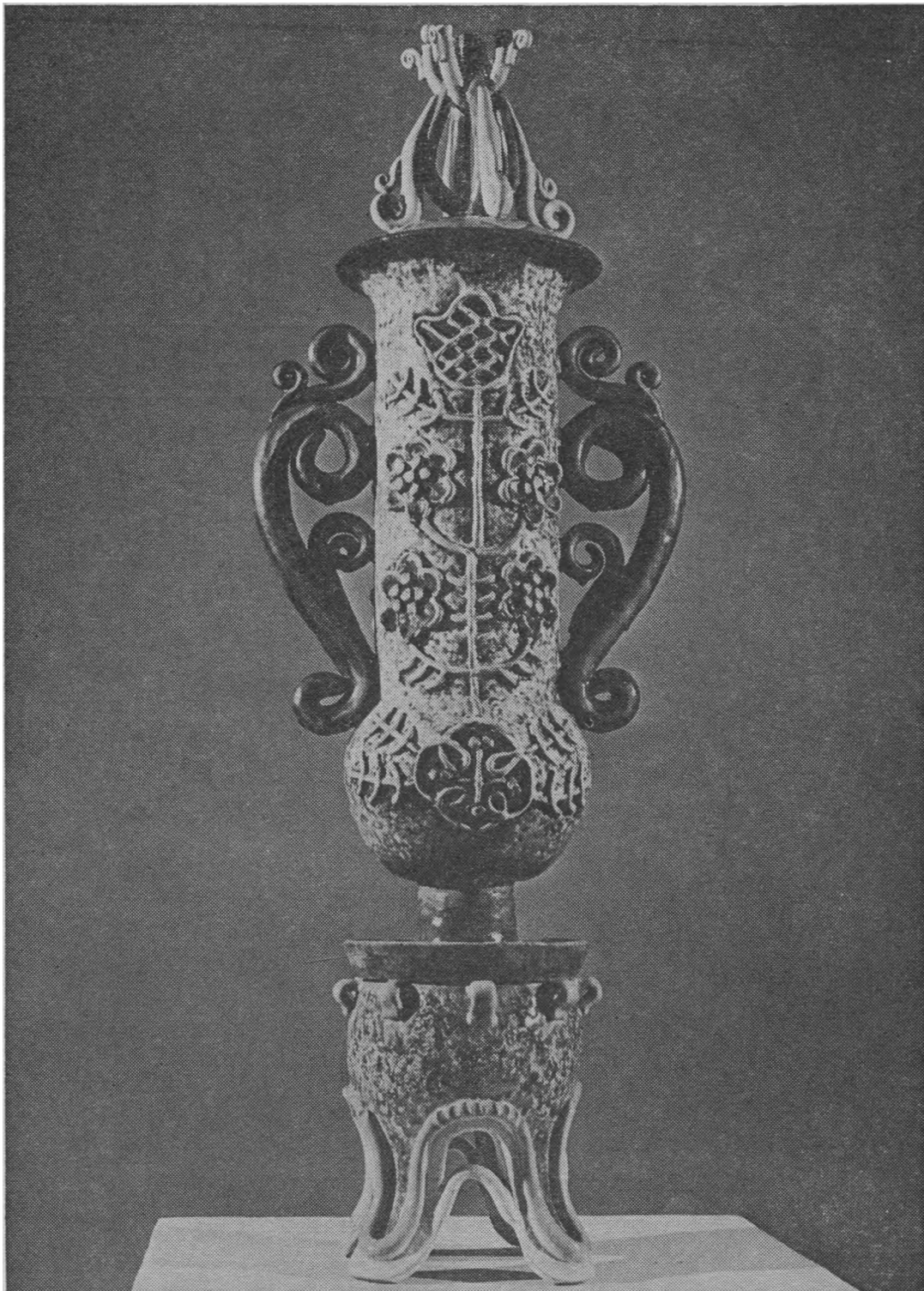
Metinė prenumerata — 5 dol., atskiro numerio kaina — 50 centų.

LAIŠKAI LIETUVIAMS (Letters to Lithuanians). Published monthly except July and August, when bi-monthly, by The Jesuit Fathers of Della Strada, Inc., 2345 W. 56th Street, Chicago, Illinois 60636. Yearly subscription \$5.00, single copy 50c. Second-class postage paid at Chicago, Illinois, and additional mailing office.

1971 / KOVAS - MARCH / VOLUME XXII, NO. 3

PASKLIDĘ PO PLAČIUOSIUS SVETIMUS KRAŠTUS,
VISI PAKLYDOME PASAULIO LABIRINTE,
KUR LEKIAM, SKUBAM, IEŠKOME,
BET KUR IR KO – DAŽNAI NEŽINOM PATYS.
IŠ DIDMIESČIO KLADŽIŲ IR SURAIZGYTŲ GATVIŲ,
KUR TIEK TAMSOS, IR TRIUKŠMO, IR KLASTOS,
NELENGVA BUS IŠEIT Į ŠVIESŲ KELIĄ,
JEI MŪSŲ MINTYS IR TROŠKIMAI
NEKILS AUKŠTYN SU KRYŽIAIS PAKELĖSE
IR NEŽIŪRĖS Į GALUTINĘ PERGALE,
KURI UŽBAIGS ŠIOS ŽEMĖS SKAUDŽIAJĄ GOLGOTĄ.
BET KAM GYVENIMAS IR KAM KANČIA?
TAI GAL RIMČIAUSI IR SUNKIAUSI KLAUSIMAI.
TIK JEI ŠIRDIS PAKILS AUKŠTYN NUO ŽEMĖS
IR ŽVILGSNIS SUSITIKS SU TUO, KURS SAKO:
AŠ ESU TIESA, GYVENIMAS IR KELIAS,
TAI TIK TADA MUMS VISKAS PAAIŠKĖS,
KAM GIMSTAM, MIRŠTAM, KENČIAM IR GYVENAME.

Eleonora Marčiulionienė

Vaza

KANČIA IR PAGUODA

J. VAIŠNYS, S. J.

Kartais pamokslininkai ar dvasinių knygų rašytojai sako, kad mūsų nusikaltimai sunkino Kristaus kryžių ir didino jo kančias, o mūsų geri darbai jam teikė paguodos. Daugeliui tai yra visiškai nesuprantama. Juk Kristus kentėjo jau beveik prieš du tūkstančius metų, tai kaip galėjo dabartinis mūsų elgesys jam turėti vienokios ar kitokios įtakos? Mes galvojame grynai žmogiškai ir į Kristų žiūrime, kaip į paprastą žmogų, bet jis juk buvo Dievas. Dievui nėra nei praeities, nei ateities, tik nuolatinė dabartis. Tad ir kenčias Kristus visus praeities ir ateities įvykius bei žmones matė dabartyje.

Štai pirmojo Didžiojo Ketvirtadienio vakarą, lydimas nuliūdusių mokinių, jis eina į Alyvų darželį melstis ir pradėti savo atpirkimo darbo. Jis eina kentėti ir mirti. Palikęs savo mokinius budėti, Kristus pa-eina toliau, sukumpo tarp alyvmedžių, pradeda melstis, skausmingai virpėti ir net prakaituoti krauju. Visiškoj vakaro tyloj pasigirsta jo maldos žodžiai: "Tėve, tepraeina pro mane ši taurė, jei yra galima, tačiau tebūna Tavo, o ne mano valia!" Naktis. Visur tamsu. Tik nedraši mėnulio šviesa tartum stengiasi prasiskverbti pro alyvų šakas, nušviesdama nuliūdusį, skausmingą, krauju tekantį Kristaus veidą. Bet pagaliau, kaip Šv. Raštas sako, pasirodo angelas ir jį paguodžia. Kristus pasijunta toks energingas ir stiprus, kad pakelta galva eina drausiai kentėti ir mirti.

Ne vienam gali kilti klausimas, dėl ko Kristus taip liūdėjo ir kankinosi. Argi jis

bijojo mirties? Argi ne savo noru jis ją pasirinko? Taip, jis laisvai pasirinko kančią ir mirtį, todėl nei viena, nei kita jo negąsdino. Bet jis, matydamas visą ateitį ir ateities žmones, kuriuos jis rengėsi atpirkti savo krauju, labai aiškiai matė ir visus savo steigiamos bažnyčios persekiotojus, visus krikščionių kankintojus, pradedant Neronu ir baigiant Stalinu bei kitais šių laikų religijos priešais. Atrodė, kad jo kraujas bus veltui pralietas, kad jo kančia ir mirtis žmonių širdies nepajudins. Tai buvo pati didžiausia jo kančios ir liūdesio priežastis. O tas pasirodęs angelas tai buvo jo dieviškosios prigimties balsas, kuris jam priminė, kad ne visi žmonės bus toki nedėkingi. Jis pamatė tūkstančius jam ištikimų sekėjų, kurie nebijos net gyvybės aukoti už jo paskelbtą mokslą. Jis matė visus kankinius ir šventuosius nuo pirmųjų amžių krikščionių iki mūsų laikų ištikimų krikščionybės herojų. Ir tai jam teikė paguodą, davė jėgų ir drąsos kentėti ir mirti, nes jo kraujas nebus veltui pralietas.

Jis ten, Alyvų darželyje, aiškiai matė ir kiekvieno mūsų nuodėmes. Jos didino jo kančią ir sunkino kryžių. Tačiau Kristus matė ir mūsų pastangas, mūsų gerus darbus, pasiaukojimus bei iš jo meilės kantriai nešamus kryžius. Tai buvo jam paguoda, tai įkvėpė jam vilties ir noro kentėti, tai lengvino jo nešamą kryžių, nes matė, kad kančia ir mirtis nebus veltui, kad daugelis jo ištikimų sekėjų tai įvertins ir supras, kad daugelis kantriai seks jį kryžiaus keliu, vedančiu į prisikėlimą.

PASAULĖŽIURINĖ BAZĖ - KRIKŠČIONIŠKOSIOS VEIKLOS RODYKLĖ

A. PAŠKUS

Krikščioniškosios pasaulėžiūros centre yra asmeninis Apreiškimo Dievas, Kristus. Šia prasme krikščioniškoji pasaulėžiūra nesikeičia. Ji buvo ta pati prieš II Vatikano Susirinkimą, ji pasiliks ta pati ir po jo. Kristus buvo ir bus krikščionio gyvenimo alfa ir omega. O vis dėlto kai kas pasikeitė ir krikščioniškoje pasaulėžiūroje. Tai pripažįsta ir pats Vatikano susirinkimas: "Palaiapsniui po visą pasaulį sklinda gilūs ir staigūs pasikeitimai. Sukelti žmogaus proto galios ir kūrybinės veiklos, tie pakitimai dabar veikia jį patį, jo asmeninius ir bendruomeninius sprendimus bei troškimus, jo galvoseną apie daiktus ir žmones bei elgesį su jais. Jau galime kalbėti apie tikrą visuomeninį bei kultūrinį pasikeitimą, kuris paliečia ir religinį gyvenimą" (II Vatikano susirinkimo dokumentai, I, 171). Išėity, kad pasikeitimai įvyko žmogaus pažiūrose į jį supančią tikrovę: į daiktus, žmones, į save ir į Dievą. Išėity, kad dabarties žmogus kitaip galvoja apie daiktus ir žmones ir kitaip su jais elgiasi, negu jo pirmtakai. Užtat šioje vietoje ir norėtusi paklausti, kuo gi mūsų dienų žmogaus galvoseną ir elgseną skiriasi, sakysime, nuo praeito šimtmečio žmogaus galvosenos ir elgsenos.

Visų pirma dabarties žmogus aštriai jaučia sparčią gyvenimo tėkmę. Tiesa, jau graikę filosofas Heraklitas minėjo, kad pasaulyje viskas keičiasi. Tačiau praktiškame gyvenime šis kitimas vargiai buvo pastebėtas ir filosofijoje primityviai aiškintas. Nūdien mokslų gimdoma technika taip sparčiai keičia aplinką, kad dabartis darosi tokia slidi, o ateitis miglota. Tad nesistebėkime, kad jaunesni darosi nekantrūs ir sielvartinčiai maištingi. Jie nori greitų reformų, trokšdami dar savo akimis pamatyti geresnį pasaulį. Ir statinė pasaulio interpretaci-

ja nebepatenkina jų intelektualinio smalsumo. Priešingai, juos traukia tos filosofinės teorijos, kurios amžino tapimo sukury sugeba parodyti gyvenimo kryptį.

Seniau žmogus jautė pareigą tarnauti institucijoms, idėjoms bei ideologijoms. Šiandien jis laukia, kad politinės, ūkinės ir net religinės institucijos jam tarnautų. Personalistinio amžiaus vertybių skalėje pirma vieta skiriama žmogui, ne ideologijai. Sklandžiai suformuluoti ir logiškai sugrupuoti principai dabarties žmogaus netraukia. Turėdamas idealizmo, jis veikia ryžtasi būti brolio sargu, o ne principų saugotoju. Jis laukia, kad ir kiti jį priimtų kaip žmogų, brolių, o ne kaip grupės narį. Tokioms nuotaikoms esant, ir krikščioniui yra būtina surasti harmoniją tarp žodžių ir darbų, tarp protinio pažinimo ir širdies jautrumo. Neužtenka kilnaus mokslo, reikia ir kilnaus gyvenimo. Nepakanka teoretinio ideologijos formulavimo, reikia ir jos funkcinio veiksmingumo.

Pagaliau keičiasi žmogaus laikysena ir Dievo atžvilgiu. Arba jis abejingai gręžiasi nuo savo Kūrėjo, arba ilgesingai tiesia į jį rankas. Šiandienos ateistui, pavyzdžiui. Dievo klausimas yra visai neaktualus. Nesistengia jis teoretiškai įrodinėti, kad Dievas neegzistuoja. Nesisieloja dėl religijos įtakos žmonėms. Į tikinčiuosius jis žiūri kaip į sentimentalius senienų rinkėjus. Bedievis apaštalas pamažu traukiasi nuo žemės paviršiaus. Keičiasi ir tikinčiojo galvoseną bei laikyseną Tverėjo atžvilgiu. Užutu protu Dievą pažinus, stengiamasi jausmais prie jo priartėti. Užutu aristoteliškai jo ieškojus, už jį kirkegardiška apsisprendžiama. Iš naujo pabrėžiama daugelio krikščionių užmiršta tiesa, kad krikščionybės Dievas nėra filosofų Dievas. Krikščionis ne-

garbina nebylios pirmosios priežasties, bet kalba su didžiąja paslaptimi, įsikūnijusiu asmenišku Dievu, Kristumi. Toks nusiteikimas ypač pastebimas katalikų pentekostalų judėjime. Šios krikščioniškojo gyvenimo apraiškos rodo, kad formalioji, racionali religija tikinčiojo sielos nepatenkins. Dabarties tikintysis ieškos mistinio ryšio su Dievu arba visiškai nuo jo pasišalins. Išėitų, kad šiandienos žmonių galvosena ir elgsena verčia ir krikščionį sugrįžti prie pagrindinės krikščionybės dorybės – Dievo ir žmogaus meilės. Užtat Dievo ir žmogaus perspektyvoje ir bandysime panagrinėti krikščioniškosios mažumos, šiuo atveju lietuvių katalikų, misiją. Svarstysime tą laiko uždavinį krikščioniui ne tik morališkai, bet ir intelektualiniu žvilgsniu.

RELIGINIS SUBRENDIMAS

Matome, kad dabarties žmogus darosi vis jautresnis žmogui ir abejingesnis Dievui; jis rūpinasi žeme ir nenori galvoti apie dangų; neriasi į dabartį, nematydamas ateities. Vienok šalia abejingumo religijai pastebimas ir didesnis ja susidomėjimas. Šalia Kūrėjo neigimo matomas ir ilgesingas jo ieškojimas. Dažnai išsižadama Dievo, kad tariamai būtų galima pasidžiaugti žmogaus laisve. Paliekamos organizuotos religijos, kad būtų galima priartėti prie būties Šaltinio. Šiandien "daugelis giliau pajunta Dievą. Iš kitos pusės, vis didėja žmonių pulkai, kurie religijos praktiškai atsisako" (II Vat. susir. dokumentai, I, 174).

E. R. Baltazaras, teistinės tapsmo filosofijos atstovas, religijos trūkumą šiandien didele dalimi priskiria ir nepakankamam tikėjimo supratimui. Jo nuomone, jaunoji karta, kurios galvojimo būdas yra istorinis ir sekuliarinis, jaučia, kad tradicinis tikėjimo aiškinimas, formuluotas statinės visatos kontekste, nebėra nei reikšmingas, nei prasmingas. Jaunoji karta nepritaria nuomonei, kad, norint tikėti, reikia apleisti žemišką, pasaulietišką, istorinę tikrovę, paneigiant savo žmogiškumą. Dažnai jų turėtos dievybės sąvokos yra arba per menkos, arba net liguistos. Šalia to, aplinka nuolat įtaigoja,

kad tikėjimas esąs tik infantiliško mentaliteto apraiška. Užtat daug kas ir bando ieškoti tikėjimo pakaitalo, gyvenimą įprasminančių vertybių, žmonių bendrystę, lytinėje meilėje, rytų misticisme, psichedelinuose pergyvenimuose ir t. t. Tad Bažnyčia, suprasdama, kad iš praeities paveldėtos institucijos, taisyklės, galvosena ne visuomet tinka šiandieninei padėčiai, atsidarė langus, kad išvelgtų, kas mūsų meto įvykiuose, reikalavimuose ir troškimuose ženklina Dievo pėdsakus bei planus, ir kas pikto pinkles. Šitoks Bažnyčios elgesys reikalauja, kad ir jos vaikai protu ir širdimi paklaustyti laiko dvasios kalbos. Kitaip tariant, Bažnyčia nori, kad krikščionys išpildytų religiniam brendimui būtinas bent dvi sąlygas:

1. apsivalytų nuo burtais grindžiamos pasaulėžiūros liekanų bei užsilikusių prietarų ir
2. labiau įsisąmonintų priimtąjį tikėjimą.

Iš to sektų, kad mes privalome kai kuo netikėti ir kai kuo labiau tikėti. Tokią brestančio proto kritišką laikyseną būdingai nusako ir Azijos žemyno atstovas Jowahr-lal Nehru: "Mes nebepriimame daugelio senų tikėjimų ir papročių; mes nebetikime jais Azijoje, Europoje ir Amerikoje... Užtat mes ieškome naujų kelių".

1. NEBETIKĖTI

Nebetikėti į vaikystės infantilišką Dievą, nusikratyti Dievo samprata, paremta tėvų baime. Kai kurie suaugę žmonės tebenešioja savyje perdėtą autoriteto baimę, greičiausiai, išgytą tironiškoj tėvų aplinkoj. Tam, kuris bijo savo tėvo ir jaučiasi kaltas dėl kiekvieno pajudėjimo, ir dangaus Tėvas atrodo rūsti, baudžianti būtybė. Tokia nuotaika neveda prie religinio subrendimo. Tik pragaro baimė ar dirbtinai sukeltais kaltės jausmais paremta religija pasilieka primityviai grubi. Aname padavime šventasis, paklaustas, ką jis darysias su sklidinū kibiru vandens ir su degančiu fakelu, atsakė: "Užgesinsiu pragaro ugnį ir sudeginsiu visas rojaus pilis, tada pažiūrėsiu, kas Dievą mylės". Iš tiesų, subrendęs krikščionis nerymo nei ant bausmės, nei ant užmokėčio vilionių, bet ant Dievo meilės.

Nebetikėti į apsaugos Dievą, į Dievą, paverstą motinos ar tėvo pakaitalu. Kai vaikas išsigąsta aplinkoje sutiktų kliūčių, jis verkdamas ir šaukdamas bėga į tėvų glėbį. Ten jis randa apsaugą ir paguodą. Toks vaiko elgesys yra visiškai normalus, bet negalima laikyti normaliu tokio suaugusio vyro elgesio. Psichologija tokį reiškinių vadina regresija. Ir krikščionys, bandą slėptis nuo gyvenimo grumtynių Kristaus užnugary ar po Marijos sijonu, elgiasi infantiliškai, regresyviai. Tokie krikščionys ir taip suprasta krikščionybė patraukia į save tik psichologiškai nesubrendusius, atsakomybės ir iniciatyvos bijančius individus. Bet, mamos glėbio nepalikęs, argi išsiau-ginsi dvasinius muskulius?

Nebetikėti į vaikų darželio Dievą. "Aš stengiausi būti geras, aš pasitikėjau Dievu, bet jis mane apvylė. Man atsitiko šis ar anas nemalonumas. Aš nepasiekiau to ar kito tikslo. Man nepasisekė tas ar anas dalykas", skundžiasi Dievu apsvylusi būtybė. Iš tikrųjų, jei bandysime Dievą panaudoti savo patogumui, savo planams, savo tikslams, tai jis visada mus apvils. Neturėtume pamiršti, kad laisvų būtybių pasaulyje neteisybė, sielvartas, skriaudos ir kančia yra neišvengiami dalykai. Mes dažnai nesuprantame sąlygų, kuriomis apgyvendinom šią planetą. Mes norime pasaulio, kuriame, lyg gerai tvarkomame vaikų darželyje, geri veiksmai tuojau būtų atlyginami, o blogi čia pat baudžiami. Klaidinga būtų manyti, kad gero žmogaus negali ištikti tokia tragedija, iš kurios šiame pasaulyje nėra išei-ties. Juk krikščioniška moralė negalima be kryžiaus, prie kurio net pats Dievas buvo prikaltas. Nuosekliai galvojant, Dievo įsa-kymų vykdymas gali pareikalauti net as-mens mirties. Pasaulyje nėra tokio sielvar-to, kančios, nevilties ir tokios tragedijos, kuri būtų per brangi amžinajam Dievo pa-žadui.

"Tu nugalėjai, išblyškęs Galilėjietai,

Pasaulis tapo pilkas nuo tavo koapo".

(Swinburne)

Graudu, kai liguistos religijos apraiškos kai kam atima gyvenimo spalvas, gyvybę,

savarankiškumą, pasitikėjimą savimi... Dievas jiems yra lyg negatyvi gyvenimo jėga, varžanti žmogiškosios prigimties išsiskleidimą. Su pavydu tokie krikščionys žiūri į netikinčiuosius, laisve besidžiaugiančius. Religijos vardu jie apsikrauna (ar būna apkrauti) draudimais, įstatymais, įspėjimais... Jie nedrįsta būti tokiais, kokiais turėtų būti — džiaugtis aplinkos grožiu, išsitiesti visu pilnumu ir siekti žmogiškų bei dieviškų vertybių. Be Bažnyčios leidimo jie nedrįsta net iš vietos pajudėti. Jie neturi progos žavėtis, mylėti ir be žodžių ilgesy garbinti tą, kuris yra pats spindesys, grožis, meilė... Iš tiesų, jų pasaulis toks pilkas, bet tik ne nuo Galilėjiečio kvapo. Jų krikščionybė bekraujė, nes greičiausiai ir jų žmogiškumas bekraujis. Gal būt, dėl to jie ir pasekė fariziejišką, bedžiaugsmę religijos formą. Tokie žmonės vos-ne-vos didžių pastangų dėka pasilieka lojalūs savo religijai.

Liguistos krikščionybės apraiškų sąrašą būtų galima dar tęsti. Vienok iliustracijai pakaks suminėtų infantiliškos religijos bruožų. Tačiau šioje vietoje tenka priminti, kad, keičiant vaikišką religiją suaugusia, reikia turėti kantrybės žmogaus brendimo tempui. Per anksti ar per staiga numetus vaiko drabužėlius, gali pasilikti plikas arba labai nejaukiai pasijusti, kai suaugusio drabužiai (galvosena ir elgsena) pasirodys per dideli. Taip dažnai atsitinka su tais, kurie yra linkę atmesti visa, kas sena, o priimti tai, kas sensacingai nauja. Užtuot tapę pažangiais atsinaujintojais, jie tampa atžangiais primityviaisiais. Tai pačiai kategorijai priklauso ir tie, kurie tebegyvena reformacijos laikų katalikybe. Abiems reikalingas intelektualinis atvirumas, vedas į brandesnę krikščionybės supratimą.

2. PILNIAU TIKĖTI!

Pilnesnis tikėjimas, kaip ir aplamai tikėjimo sąvoka, apima visą žmogų: jo mąstyseną, jautimą ir elgesį. Šiame poskyryje apsiribojame tik intelektualiniu krikščionybės aspektu. Moralinės jo apraiškos bus nagrinėjamos antroje šio straipsnio dalyje. Gilnesniam ir gryniesniam krikščionybės supra-

timui reikalingi gamtos ir patį žmogų tyrinėjantys mokslai. Šių mokslų kritiška laikysena tikrovės atžvilgiu pasitarnauja ir teologijai. Šiandien, ačiū Dievui, griežtieji mokslai ir teologija pasidarė daug kuklesni, negu jie buvo praeitais šimtmečiais. Mokslo pripažįsta savų metodų, paremtų matavimais, ribas. Jis išmoko nepervertinti mokslinių spėjimų, nepalaikyti hipotezių teorijomis ar dėsniais. Antra vertus, ir teologija, toji krikščioniškosios minties gilintoja, įgudo tikėjimui priklausančius dalykus atskirti nuo socialinių bei kultūrinių formų ir mokslo teorijų. Ji neplaka dieviškųjų elementų su žmogiškaisiais, brangaus vyno su dūžtančiomis taurėmis, esmės su pripuolamybėmis.

Pavyzdžiui, Freudas, remdamasis 19 amž. fizikos mokslų teorijomis, sukūrė deterministinę žmogaus psichės interpretaciją. Jis aiškino, kad žmogaus veiksmai yra pasąmonės veiksmų apsprendžiami. Taigi žmogus laisvos valios, jo supratimu, neturįs. Jei tas pats Freudas savo teorijas formuluotų šiandien, vargu ar jis laikytųsi deterministinės žmogiškųjų veiksmų hipotezės. Šiandien, galima sakyti, materijos apraiškų mokslinis aiškinimas "sudvasėjo" (pvz. Heisenbergo neapibrėžtinumo dėsnis). Vis dažniau ir dažniau pasigirsta nuomonių, kad tikrovės prigimtis esanti ne medžiaginė, bet psichinė - dvasinė. Patirtinė tikrovė tik laikinai ir pripuolamai priėmusi materijos formas. Šių teorijų paskaitas, Teilhard de Chardin ir bandė formuluoti naują tikrovės viziją, geriau atitinkančią apreikšimo dvasią, negu tomistinės filosofijos sistema. Jam visatos tapsme evoliucijai kryptį duoda ne medžiaga, bet dvasia. Jo vizijoje, pasinaudojant evoliucine prielaida, prasmingai nušviečiama žmogaus paskirtis ir misija žemėje. Jo vizija padeda geriau išvelgti Dievo veikimą gamtoje ir kultūroje. Tik gaila, kad, užuot bandžius teilhardinės vizijos pagrindinį principą geriau suprasti, stengiamasi taip reikalingą filosofinės sistemos pastatą scholastiniais kūjais sutrupinti. Bažnyčia anaipatol Teilhardo vizijos nepasmerkė. Atrodo, kad jai

lyg ir netiesioginiai pritaria. "Žmonija nuo palyginti statinės tikrovės sampratos pereina į daugiau dinaminę ir evoliucinę" (II Vat. dok. I, 173).

Pagalčiau ateities žmogus be pastovaus savosios būties pagrindo vargu ar pakels aplinkos ir žmogaus keitimosi greitį, nerasdamas toje kaitoje pastovios linijos, vedančios į vieną prasmingą tašką. Jam vis labiau aiškės gąsdinantis materijos ir žemės reliatyvumas. Nors žmogaus gyvenimas ir ilgėtų, bet vis tiek jis atrodys jam šiurpulingai trumpas, palyginus su besiplečiančiais laiko ir erdvės horizontais. Beintensyvejanti žmogaus sąmonė vis labiau jį plėš nuo gamtos, padarydama jį dar vienišesniu. Mirties klausimas taip pat darysis vis aštresnis. Į gamtą primityvia forma ateities žmogus sugrįžti nebegalės ir vargu ar laikinumo jausmą beįstengs paneigti dirbtiniais rojais. Jam teliks arba susirasti žmogiškos egzistencijos prasmės šaltinį, arba klebenti "bepročių" ligoninės duris. Kai kurie galvoja, kad jau dabar tarp protinės sveikatos klinikoje besigydančių neurotikų 20% priklauso gyvenimo beprasmybės ir egzistencinės tuštumos sukeltai neurozei. Galima spėti, kad ateities žmonijai apreikštosios religijos svarba ne menkės, bet augs. Žinoma, ši religija bus pasiekusi brandžias teologines aukštumas. Ji turės apaštalinę liepsną degantį, gelmine kūryba apdovanotą krikščionišką branduolį. Tačiau ir dabarties laikai prašosi teologiškai gilių, kritiškai vientisų, neturinčių "gatavų" atsakymų ir pranašiška dvasia apdovanotų krikščionių šviesuolių.

Katekizminė krikščionybės era šį kraštą nesugrąžinamai apleido. Įžengėm į aukštesnį religinio pasiruošimo laipsnį, reikalaujantį iš krikščionių šviesuolių gilesnio teologinio supratimo. Kitokiu atveju krikščioniškasis inteligento susipratimas neišlaikytų pusiausvyros su jo profesiniu pasiruošimu. Šiandien teologija, beaiškindama apreikštąsias tiesas pagal naujas filosofines kategorijas, darosi intriguojančiai patraukli. Be to, naujos gyvenimo problemos laukia krikščioniškos interpretacijos, o senieji

klausimai naujo aiškinimo. Pasaulio gyventojų pasiskirstymas, gimimų kontrolė, seksualinė etika, karo moralė, teisingesnis turtų padalinimas, privatinės nuosavybės apribojimas – tai vis klausimai, kurie reikalauja krikščioniškos interpretacijos. Jeigu mes nusigręšime nuo besiformuojančių naujų gyvenimo pavidalų, tai ir pasaulis nuo mūsų nusigręš. Pasiliksim išblėsusią, savo paskirties neatlikusią žemės druska.

Tačiau teologinį - filosofinį apsišvietimą galima įsigyti tik skaityba, brandžiom paskaitom, rimtom diskusijom. Šie dalykai ir turėtų užimti bent dalį mūsų kultūrinių organizacijų susirinkimų. Ką skaityba reiškia žmogui, dr. Girnius savo knygoje "Idealas ir laikas" labai tiksliai nusako: "Tik mąstas žmogus gali būti šviesus ir tik skaitas žmogus gali išaugti ir išlikti mąstančiu žmogumi" (145 p.). Be skaitybos virstame diplomuotais analfabetais. Neskaitas žmogus nepajėgs bendrųjų ideologinių principų išplėsti į sąmoningą pasaulėžiūrą. Jis liks pasaulėžiūriniu tamsuoliu, katekizminiu krikščioniu, lėkštu, be dvasinio nerimo, surambėjusiu nuobodžiautoju. Skaityba, šiuo atveju teologinė, išplės religinius interesus, įžiebs mintijimo ugnį, uždegs tiesos troškulį. Tiesa, šalia teoretinių interesų turi eiti ir praktinis krikščionybės liudijimas.

Atvirumas laiko dvasiai ir meilė tiesai reikalauja kritiško vientisumo protavimo. Kad nenuskėstume faktų jūroje, privalu juos atitinkamai atrinkti. Kad būtume pajėgūs greitam ir aiškiam moralinių klausimų sprendimui žaibišku tempu besikeičiančioj aplinkoj, būtina pasilaikyti praeityje sudarytą vertybių ir minčių struktūrą. Jei paniekintume praeitį, paniekintume ir žmonių ar individo gyvenime sukauptus žmoniškumo lobius. Anaip tol tai dar nereiškia, kad mes privalome tapti praeities vergais. Žemės dievų Panteone reikėtų rezervuoti vietą tam, kuris pasiryžęs nepasidaryti nei praeities, nei ateities vergu; kuris nesiduoda apgaunamas tų, kurie žada rojų ateity, bet neša mirty dabarty; kuris nepasiduoda amžinos taikos, amžinos meilės ir amžinos teisybės žemėje iliuzijom. "Aš nepažadu

savo proto nei vienam dalykui, nei vienam žmogui, išskyrus Jėzui Kristui", sako Jacques Ellul, Bordeaux universiteto teisių ir socialinės istorijos profesorius.

Būtų taip pat netikslu ieškoti "gatavų" atsakymų į socialinius, politinius, ūkinius, dvasinius ir net religinius klausimus. Dievas Kristuje užduoda mums klausimus apie mus pačius, mūsų politiką, mūsų ūkį ir t. t. Vienok atsakymo į tuos klausimus jis nepateikia. Pats krikščionis privalo juos surasti. Kad sugebėtume tai padaryti, reikia griebtis sugretinimo principo. Tam tikslui visų pirma yra būtinas galimai gilesnis ir tikslesnis sociologinis - psichologinis gyvenamosios aplinkos (laikotarpio) pažinimas, panaudojant tinkamus tyrinėjimo metodus. Gauti rezultatai, nors būtų nemalonūs ir nepatogūs, neturi būti keičiami. Juk tik laikydami visiškos realybės, žinosime, kur esame, ką darome ir kokios veikimo alternatyvos mums lieka atviros. Antroji sugretinimo principo dalis reikalauja, kaip jau buvo anksčiau minėta, Šv. Rašto pažinimo ir teologinio supratimo. Dieviškame apreiškime atrasime veikimo principus ir gaires, bet ne konkrečių, paskirų problemų sprendimą. Tada, sugretinę dvi tikrovės: idealą Šv. Rašte ir mūsų aplinkos realybę – žmogų, koks jis yra, su žmogumi, koks jis privalo būti, surasime praktišką sprendimą. Palyginus Dievo poziciją su žmogaus konkrečia padėtimi, paaiškės ir veikimo kryptis.

Krikščioniškoji bendruomenė, neugdanti pranašiška dvasia apdovanotų vadų, save pasmerkia mirčiai. Pranašu vadiname tą, kuris junta istorijos pulsą, supranta jos prasmę ir atspėja jos kryptį. Pranašas moka skaityti laiko ženklus ir iš pumpurų atpažįsta žiedus. Pranašas skiria laiko "dvasias", palikdamas mirusius mirusiems ir rūpindamasis tik gyvaisiais. Jis regi ne tik dabarties šešėlius, bet ir ateities spindulius; ne tik dabarties klaidas, bet ir ateities galimybes. Kiekvienas krikščionis šviesuolis gali tapti tokiu pranašu. Jo pareiga būtų pastebėti dalykus, kuriuos kiti dar nelaiko reikšmingais. Jis privalėtų atpažinti sunke-

JAUNIMO PROBLEMŲ NAUJOS DIMENSIJOS

GEDIMINAS KIJAUSKAS, S. J.

Paskutiniame straipsnyje (*Laiškai Lietuviams*, vasario mėn., pp. 57-61) kalbėjome apie dabartinį jaunimo pasaulį, įvairius pasikeitimus bendruomenėje ir kaip visa tai atsiliepia į jauno žmogaus vystymąsi. Matėme, kad jauną žmogų pagauna gyvenimo srovė ir nešasi su savimi. Tas nešimas ne visuomet pasitarnauja jo brendimui, nes jauna bendruomenė dar nėra pajėgi jam padėti ir turi savo rūpesčių. Iš dalies todėl jaunuolis dažnai atsiduria keblioj padėtyj. Dėl to kyla konfliktai ir krizės jo gyvenime.

Šiame straipsnyje svarstysime jaunimo problemų naujas dimensijas. Psichologinis ir sociologinis priėjimas pateisina tokią svarstymą, naujai nušviesdamas moder-

nybes dar jų raidos stadijoje; pajusti žmonių nerimą, sielvartą ir siekius, kol jie dar ramiai teka gyvenimo podirvy, kol dar neišsiveržė visa naikinančios lavos pavidalu. Kai žmonių jausmai ir problemos pasiekia dramatiškas proporcijas, nebeverta staugti su vilkais. Kai aistros sukyla, teisingas sprendimas jau nebeįmanomas. Tada jau neberekalingi ir "ar aš nesakiau" balsai. Tada krikščionis privalo nutilti, melstis ir atgailauti už visus.

(*Bus daugiau*)

nišias jaunimo problemas. Be to, dėl daugybės įvykusių pasikeitimų ir tos problemos sušvyti kitomis spalvomis.

PUSIAUSVYROS PRARADIMAS

Yra tiesa, nors tai ir ne visa pasako, kad jaunimo problemos šiandien pasiekė aliarmojuojančias proporcijas. Tėvai ir mokytojai kalba apie didėjančią jaunuolių išžūlumą. Vis didesni jaunuolių būriai pabėga iš namų. Jaunųjų provokacijos beveik neturi ribų. Jaunų žmonių nusikaltimai vis auga.

Beatnikai, hell-angels ir hipiai suvedžioja jaunuolius savo klaidžiojimais, triukšmu ir dviprasmiškom nuotaikom. Darosi sunku suskaičiuoti jaunuolių gengių nusikaltimus. Nėra tokio laikraščio, kuris neaprašytų jų prasižengimų. Jie platina idėjas, kurios atitolina jauną žmogų nuo normalaus brendimo. Hippių skleidžiamose nuotaikose pastebimi šie gana aiškūs bruožai: perdėtas susižavėjimas išviršine forma, antikonformizmo dvasia, kurią slepia nuginkluojanti tolerancija; tinginystė, atsisakymas pastoviai dirbti; pavojingos avantiūros, vispusiškos laisvės ir savotiškos tyros meilės ilgesys; miglotas visuotinės taikos idealas, nemoralus elgesys: dirbtinio rojus ar pakilios nuotaikos ieškojimas narkotikais (LSD ar marijuana), kuriuos pasirūpina prie

kavinių, ant mokyklos laiptų ar kitur. Šios įvairios formos išreiškia tą patį klajojimą, kuris išaugo iki tokio laipsnio, kad negali būti nepastebėtas.

Tokios apraiškos jaunimo tarpe darosi pasaulinės apimties. JAV-ėse ir Anglijoje randame beatnikus ir hell-angels, Prancūzijoje — blousons-noirs, Vokietijoje — Halbstarke, Italijoje — vitteloni, Olandijoje — nozem ir provos, Danijoje — anderrumper, Belgijoje — jeunesse dorée ir t. t. Šios grupės drumsčia ramybę, ardo tvarką ir iššaukia karštų pasipriešinimų. Panašius jaunuolių pasireiškimus pažįsta ir Indija, Japonija, Vietnamas, Afrika, Pietų Amerika. Neretai yra sunku atskirti jaunuolių sukilimus nuo revoliucijų.

Komunistų kraštai šiame jaunimo judėjime neatsilieka. Lenkų hooligans, rusų jaunieji huliganai, kiniečių raudonieji sargai puikiai parodo jaunimo pakrikimą: jie nusistatę prieš bendruomenę ir kultūrą.

Sunku būtų nepastebėti panašumo tarp amerikiečių hipių, anglų ar švedų beatnikų ir kinų raudonųjų sargų. Louis Debarge, socialinės psichologijos profesorius Lille Universitete, tvirtina, kad jei taip toliau dalykai vystysis, kaip iki šiol, jaunimas gali žmoniją nuvesti į didžiausią krizę, kurią ji bet kada yra turėjusi.

NEATIDĒLIOJANT IEŠKOTI IŠEITIES

Atvirai žvelgdami, matome, kad Si jaunimo problema yra neatidėliotina. Vargiai kas abejos, kad ją reikia spręsti ir greitai spręsti. Visi, tur būt, sutiks, kad reikia ką nors daryti. Klausimas lieka: ką? Iki šiol naudotos priemonės jaunuolių blogybėms taisyti pasirodė ar pasirodo neefektingos. Jos per daug ribojasi individualia pedagogika ir gydymu. Reiškieniai, kurie šiandien vyksta jaunimo tarpe, yra kolektyvinio pobūdžio.

L. Debarge pataria į jaunuomenę šiandien žiūrėti kaip į kolektyvinį fenomeną. Iš paprastos sąvokos, kaip seniau buvo, jaunuomenė tapo grupe, socialine tikrove, socialine klase, su savitu gyvenimu. Ji išvystė skirtingą kultūrą, su sau būdingomis

išraiškos priemonėmis, savitomis gąsdinančiomis gyvenimo formomis, savo pritrėnkiančia kalba, visai nepriklausomom (daugiausia negatyviai, negu pozityviai) savo moralės normom, vertybėm, tikslais. Toks išsivystymas yra gerokai pažengęs anglosaksų kraštuose. Jis plinta ir kitur. Visa tai negalime išskirtinai taikyti atskiram jaunuoliui. Tokią dvasią reikia suprasti grupės sąvokomis. Ieškant vaistų šiai padėčiai taisyti, taip pat reikia galvoti apie grupę.

JAUNUOMENĖ KAIP MASYVINIS FENOMENAS

Jaunuomenė šiandien mums prisistato kaip masyvinis fenomenas. Tai žmonių grupė, kuri visu savo svoriu spaudžia bendruomenės socialinį gyvenimą. Masyvinis šiuo atveju išreiškia svorio (masės), skaičiaus (visuotinės masės) ir komunikacijos priemonių (Mass media) idėją.

Jaunuomenės našta vis darosi sunkesnė moderniajai bendruomenei. Jaunuoliai yra tie, kurie valgo, bet negamina. Iš daugybės kampų girdisi balsai, kad reikia kontroliuoti gimimų skaičių.

Jaunuomenės skaičius vis didėja. Demografinė eksplozija kelia nutiesia higienos normų įvedimas ir gyvenimo lygio pakilimas, parama šeimoms. Mokslo melų pratęsimas padidina ir jaunuolių skaičių. Jaunuomenė pasidaro ne tik tautų palaima ir ateitis, bet taip pat ir našta. Mokyklos jų nebesutalpina. Visose plotmėse — šeimyninėj, mokyklinėj, socialinėj — jaučiamas jaunimo antplūdis. Suaugusiųjų bendruomenė jaučiasi bejėgė prieš jaunimo mases. Spauda ir komunikacijos priemonės, ypač radijas ir televizija, jaunuolių pasauly turi lemiančią įtaką. Masinės komunikacijos priemonės jaunatvę pristato, aiškina ir objektyvina kaip fenomeną.

JAUNATVĖS MITAS

Mūsų laikais atsirado naujas reiškiny, tiesiog nauja dimensija bendruomenėj — jaunatvės mitas. Masinės komunikacijos priemonės nuaudė tarp jaunuolių daug ir tiesių ryšių, kurie sudaro masyvesnę tik-

rovę, negu bet kada ji yra buvusi: gyvą ir mobilizuotą tikrovę, kurią šios priemonės maitina paruoštais produktais, išklauso jų per anketas ir intervius, paikina rinktiniais skelbimais, pateikia jiems stabus, žaidimų taisykles. O naujų technikos priemonių pagalba jaunieji švyti ekrane kaip naujos žvaigždės. Jie jaučiasi pasiruošę kalbėti apie didžiuosius gyvenimo klausimus, nagrinėdami bet kokias temas: mokslines, politines, lytines, metafizines ar religines.

Šių dienų jaunuomenė nėra ta pati, kaip seniau būdavo. Ji šiandien prisistato kaip audringas pasaulis, kuris skrenda ir keičiasi su savo hell-angels, beatnikais ir hipiais. Jis pastovus ir laikinis, susiskaldęs į genges. Jį jungia nuosavos susisiekimo priemonės, programos, žurnalai, ženkli, sava kalba. Šis pasaulis turi savo privilegijuotas vietas. Jis renkasi mokykloj, poilsio metu, kelionėse. Jį traukia tos pačios filmų ir televizijos programos, tie patys paveikslai – suvedžioja tie patys žmonės, realūs ar fiktyvūs.

Toks jaunuomenės pasaulis susikuria ir savo atvaizdą, kuris skverbiasi į visuomenės galvosena, įsirašo didžiuliuose plakatuose ant sienų, daugybe straipsnių pasiskelbia vitrinose (rūbų mados), save kasdien atskleidžia knygose, laikraščiuose ir žurnaluose. Jis šviečia televizijos ir kino ekranuose, pasirodo kalboje.

Modernusis pasaulis susikūrė sau jaunatvės mitą. Jis taip lygiai yra bendruomenė, kaip ir patys jaunuoliai, kaip visi mitai. Jaunuoliai turi savo pasišventėlius, savo levitus, savo herojus, savo didžiuosius kunigus, savo šventoves, savo rūbus ir savo apeigas.

JAUNUOMENĖS DRAMA

Šiandien, šiose sąlygose, iškelti jaunimo problemą nereiškia vien tik priminti sunkumus tų, kurie turi pereiti iš vaikystės ir jaunystės į suaugusiųjų tarpą. Taip pat tai nereiškia vien tik kiekvienam jaunuoliui apibrėžti jo vietą bendruomenėje bei grąžinti jam tas apeigas, kurios padeda pereiti iš vieno amžiaus į kitą. Čia taip pat ban-

dome paryškinti ir jaunuolių klasių išsikovotą vietą bei rolę socialinėj sistemoj. Kalbame ir kaip vyresnieji gali priimti susipynusias jaunimo modernias apraiškas: kolektyvinę ir mitinę, tai yra, klausti, kaip bendruomenei priimti jaunimo masę, grupes, kurios plaukia iš tos bendruomenės ir ją atspindi.

Iš kur kyla dabartinė jaunimo drama? Jaunimas įvairiais būdais išreiškia savo lūkesčius. Suaugusiųjų bendruomenė efektyviai tik tam tikrą dalį tų troškimų priima ir patenkina. Dramą sukelia tas skirtumas, ta nepatenkinta dalis, kurios jaunimas laukė.

Daugumoje civilizacijų jaučiamas spaudimas prieš jaunimo subruzdimą. Tokiais atvejais jiems pateikiami daugiau ar mažiau autoritetingi elgesio pavyzdžiai: kaip laikytis tvarkos, kaip žmonių siekti kultūros, kokias ribas nustato socialinis gyvenimas.

Jaunimo drama kyla ir iš to, kad industrinės bendruomenės, pasinėrę savo augime ir planavimuose, kuo ilgiausiai nuvilkina savo vaikų perėjimą į suaugusiųjų pasaulį, tai yra, jų teisių ir atsakomybės gavimą. Privalomas mokslas dabar jau pratęsiamas iki 16-17 m. Aukštojo mokslo siekiant, dar gerokai metų prisideda. Darbai žemiau 18 m. vis mažėja. Studijose jaunimas sutinka kitus sunkumus: egzaminų stabdžiai, prievartos darbas, atgyvenusios ar nepritaikytos programos, sunkumai mokyklose, neperėjimas į aukštesnę klasę... Industrinėse bendruomenėse jaunimo drama yra gyva. Didele dalimi ji atsiranda dėl nuolat statomos sienos tarp suaugusiųjų ir jaunimo.

SUTELKTOM JĖGOM RIŠTI PROBLEMAS

Modernaus jaunimo problemų svarstymas bus tuščias, jei jis neves ieškoti būdų nuoširdžiai priimti jaunimą. Šie būdai turi derintis su problemų realiom dimensijom, būtent, su kolektyvine tikrove ir jaunimo mitu. Paprastas suaugusiųjų elgesio pakeitimas neišspręs visų sunkumų. Pirmiausia reikia bandyti pilniau jaunimą supras-

ti, ypač autoriteto atžvilgiu (tėvų ir mokytojų). Suaugusiųjų ir jaunimo santykiams pagerinti reikia mažiau dogmatiško nusi-teikimo ir daugiau pasitikinčio, mažiau įsankančio (visad paliekant tvirtu) ir dau-giau atsiveriančio. Prie jaunimo problemų rišimo taip pat prisideda viešoji nuomonė, įvairios bendruomenės grupės ir esami bendruomenės rėmai, jos struktūra. Kaip matėme, moderniojo bendruomenėje beveik nebeliko tų laiptų, kuriais jaunas žmogus galėtų užkopti iki suaugusiųjų pasaulio.

Bet ir čia dar ne viskas. Abiem bendruo-menės grupėm — jaunimui ir suaugusiems — reikėtų susitikti. Reikėtų pakeisti vienų ir kitų atžvilgiu sukurtus stereotipus, kari-katūras, kurios viešai reklamuojamos, kur kartos viena kitą ignoruoja arba kertasi.

Jei rasime būdų, kaip šį jautrų uždavinį vykdyti, sunkumai savaime pradės tvarkyti-s. Greičiausiai jaunimas ir toliau išlaikys savo išgytas masės ir mitų charakterio di-mensijas.

Žiūrint iš sociologinio ir psichologinio taško, jaunuomenė šiandien pasidarė mul-tidimensinė (daugiaaukštė) tikrovė, kuri šaukiasi ir visų kitų sričių bendradarbiavi-mo. Bendrom pastangom šiandien rišant jaunimo problemas, turės įsijungti gydyto-jai, pedagogai, kunigai, valdininkai, bend-ruomenės darbuotojai, psichologai, demo-grafai ir sociologai. Visų šių sričių darbuo-tojai, reikia tikėtis, suras atsakymą dau-gybei problemų, kurios, kaip matėme, įga-vo naujas dimensijas moderniaisiais lai-kais. Nežiūrint kaip sudėtingos būtų jauni-mo problemos, jas sprendami, užsitikrinsi-me ir savo ateitį.

♦ ♦ ♦

Kalbėdami gana bendrai apie jaunimo problemas, tiesioginiai nelietėme tų klausi-mų, kurie labai svarbūs mūsų lietuviška-jam jaunimui. Viena mums turėtų būti aiš-ku, kad mūsų jaunimą veikia tos pačios jėgos, kaip ir viso pasaulio jaunuomenė. Skatindami lietuvių kalbos vartojimą jau-nimo tarpe, puoselėdami lietuviškos dva-sios perdavimą, skiepydami krikščionišką dvasią jaunime ir panašiai, atsimušame į

kolektyvinę sieną, į jaunuomenės masės dvasią, į jaunatvės mitą. Ten sutinkame visai kitus siekimus ir vertybes.

Tad kokias naudosime priemones, kurios pajėgtų atsverti tokią stiprią įtaką? Atrodo, kad individualūs bandymai mažai mums padės. Čia taip pat pamatome mūsų orga-nizacijų didelę reikšmę ir jėgą, kuri gali padėti jaunam žmogui eiti prieš srovę. Gy-venimo dėsnis yra, kad tos grupės išsilai-ko, kurios pajėgia atsispirti prieš niveliuo-jančias jėgas. Lietuviškajam išeivijos pa-sauliui itin reikia sutelktomis pastangomis spręsti mūsų jaunimo problemas, jei rimtai laukiame šviesios ateities.

DŽIUGIOS PROŠVAISTĖS IŠ LAIŠKO ŠEŠĖLIŲ

Kurį laiką lietuvių išeivijos vyresniąją kartą baugino nusiminimo šešėlis: jos ei-lėms retėjant, kas beužpildys tautinio išsi-laikymo ir pavergtosios tėvynės laisvės ko-vos bare eiles? Tokiam baiminimuisi buvo ir pagrindo. Juk dar prieš kelerius metus ne tik mūsų šalis, bet ir apskritai — bent laisvų-jų Vakarų — besimokąs jaunimas nelabai buvo pasinešęs domėtis tiek tautinėmis, tiek tarptautinėmis aktualiomis proble-momis. Sakytume — buvo užėjęs savotiškas apatijos, vskam abejingumo laikotarpis. Bet jis buvo trumpas, lyg vasaros naktis.

Kaip žemės drebėjimai pasaulio konti-nentuose būna staigūs ir netikėti, taip atsi-tiko ir su jaunimu: kilo stiprūs rasiniai, ideologiniai ir tautiniai susipurtymai. Vie-ni jų kilo iš šalies padiktuoti ir buvo įgavę destruktivias išraiškos formas; kiti — gy-venimo iššaukti, kai buvo paliestos jaut-rios žmoniškumo, savo tautos kraujo pulso stygos — tapo pavyzdingai herojiški. Iki to laiko jaunimas, tarsi nepajutęs konkre-taus uždavinio, buvo pasyvioje, daug kuo nesidomėjimo būsenoje — lyg anie pada-

vimuose minimi užburtieji kareiviai. Bet vos tik svarbiems gyvenimo įvykiams pavojaus mygtuką paspaudus, tie neseniai buvę, rodos, taip nerūpestingi, net nuo savo tautos reikalų nutolusiais laikomi, — žaibo greitumu užėmė nė kieno iš anksto nenurodytus pačius jautriausius kovos pozicijų postus. Kiek daug sumanumo, išradingos iniciatyvos beesama šiame, jau abejones kėlusia-me, potenciale.

Žinoma, daug brangaus grūdo spėjo nubyrėti į svetimus aruodus. Jo nubyrėjo ir iš vyresniosios kartos, minkštą nugarkaulį teturėjusių atstovų. Bet vis dėlto, nepaisydami anų nuotrupų, su šviesia viltimi galime žvelgti į mūsų ilgesnio išsilaikymo ir laisvės kovos barus. Vietoje laiko ir gyvenimo audrų išversto stulpo, atsistoja kitas, naujas ir stiprus.

Ar gali nedžiuginti kiekvienos savo tautos ateitimi besisielojančios širdies kad ir žemiau pateikiamas tyras lietuviškas jaunos Pedagoginio Lituanistikos Instituto neakivaizdinio kurso studentės *Vaivos Vėbraitės* nusiteikimas? Ši mergaitė, gyvenanti New Haven, Connecticut, jokios reguliarios lituanistinės mokyklos gyvenamojoje vietoje neišėjusi, tik savo dideliu ryžtu, valingu jaunatvišku užsispyrimu ir rūpestinga tėvelių pagalba namuose jau yra daug laimėjęs. Nesitenkindama savo pirmaisiais laimėjimais, įstojo į Ped. Lt. Institutą, rūpestingai atliekamais darbais (kalbiniais pratimais ir rašiniiais) stengiasi jau turimus laimėjimus plėsti ir tobulinti. Ji nesustoja ties paskirtaisiais atlikti darbais, bet rodo ir savo veržlios iniciatyvos, pateikdama dalyko dėstytojui jai rūpimų klausimų. Būdama griežta savo sugebėjimų kritikė, nieko neatidėliodama rytojui, kas tik įmanoma, stengiasi laimėti šią dieną. Ją jau randame išeinančią ir į lietuviškosios spaudos bei lietuviškojo kultūrinio gyvenimo viešumą.

Tokios gražios prošvaitės, kylančios iš čionykščio lietuviškojo jaunimo tarpo, teikia šviesių vilčių mūsų tautiniam tęstinumui, kol Lietuva nusikratys brutalaus okupanto jungą.

Vaivos Vėbraitės darbštumą ir jos lietuviškąjį nusiteikimą pažinti turėjau galimybių, kurį laiką neakivaizdiniu būdu dėstydamas jai lietuvių kalbą. Kad šis ne taip jau dažnai užtinkamas atvejis neliktų užmarštyje ir kad taptų patrauklia paskata kitiems josios amžiaus jaunuoliams, gavęs autorės sutikimą, pateikiu kai kurias josios vieno laiško ištraukas.

Ignas Serapinas

Brangus mano Mokytojau,

Nieko nėra jauno žmogaus gyvenime svarbesnio ir malonesnio, kaip įgyti daugiau žinių, ypač iš mėgiamiausios srities. Mėgiamiausia mano sritis — lietuvių kalba. Norėčiau išmokti lietuviškai rašyti sklandžiai, be klaidų ir greitai. Parašau šiaip taip ir dabar, kartais kokią pasakėlę ar eilėrašį net spaudai atiduodu, bet tas man atima daug laiko. Mano gramatika ir žodynai jau tiek susidėvėjo, kad darosi nebeišskaitomi, o rašyti greit, negalvodama apie taškus ir nosines, vis tiek neišmokau. Nustojau tikėti, kad gramatika mano plunksną padarytų vikrią ir greitą.

Ką man galėtumėt patarti? Kai kurie mano pažįstami man siūlo gramatiką padėti aukštai ant lentynos ir kuo daugiausia skaityti lietuviškų raštų. Bandau, kiek laikas leidžia, šį patarimą vykdyti ir jaučiu, kad jame yra dalis tiesos. Bet daugelis, gal net dauguma knygų, kurias aš skaitau, man lėtai skaitosi, atrodo nesklaidžiai parašytos. Žinoma, yra išimčių. Su malonumu pakartotinai skaitau Sruogą, Vaičiulaitį, Vienuolį. Gera būtų pasiekti jų kalbos sklandumą, jų įtaigojimo jėgą, bet tai, žinoma, neįvykdoma svajonė.

Tiesa, aš dar turiu laiko. Man dar tik šešiolika metų. Bet mano laiko didžiumą suima amerikinė mokykla. Norėdama būti naudinga lietuvybei, turiu pirmauti amerikinėje mokykloje. Jei ten pasidaryčiau tik vidutinė mokinė ir nepatekčiau į gerą universitetą, tada ir lietuviuose neįgyčiau gero vardo, be kurio ir lietuvybei sunku ką nuveikti. Dėl to ir mano neakivaizdinis lituanistikos mokymasis tuo tarpu vyksta

vėžlio žingsniu. Bet ateinančių sausio mėnesį laikysiu paskutinius egzaminus, kurie nulems mano universiteto pasirinkimą. Tikriausiai sakant, tada galutinai paaiškės – į kokį universitetą aš galiu turėti vilties patekti. Toliau nebebus būtino reikalo "nertis iš kailio" amerikinėje mokykloje, – tai gi daugiau galėsiu atsidėti lietuviškoms studijoms, lietuviškų knygų skaitymui.

Iš Jūsų, mano Mokytojai, norėčiau nurodymų, – koks tinkamiausias kelias į sklandų ir taisyklingą lietuvišką rašymą? Gramatikos taisykles galiu išmokti, bet, kur reikia, jų praktiškai nesugebu pritaikyti. (Čia laiško autorė labai perdėtai susimenkina I. S.). Skaitymą mėgstu ir, man atrodo, jis man yra padėjęs. Jei skaitymą galėtume laikyti pagrindine kalbos mokymosi priemone, norėčiau Tamstos patarimo, – kurie lietuviški kūriniai man naudingiausiai būtų skaitytini, kurie pasižymi geriausiu stiliumi? Esu pasiryžusi savo tėvų kalbą galimai geriau išmokti. O už Tamstos pagalbą šiame kelyje būsiu tikrai dėkinga.

Jus gerbianti

Vaiiva Vėbraitė

KOKS JAUNIMO DIEVAS?

A. SAULAITIS, S. J.

Jeigu paprašytum jaunuolį (15-18 m. amž.) nupiešti Dievą, kaip jis jį pieštų? Niekas Dievo nėra matęs, bet kiekvienas jį įsivaizduoja savaip. Vieni nupieštų baltabarzdį ant debesų sėdintį senelį, kiti – griežtą teisėją, pasiruošusį kiekvieną tuojau bausti. Seniau knygose Dievas buvo vadinamas "aukščiausiaja būtybe, kuri visa sutvėrė", o dabar jis dažniau vadinamas mus visus mylinčiu Tėvu. Būtybę sunku vaiko protui apčiuopti, daug lengviau jam įsivaizduoti Tėvą. Juk ir Kristus taip Dievą apreiškė.

Žinoma, kaip kam atrodo Dievas, taip atrodys ir Bažnyčia, malda bei religija

apskritai. Jeigu Dievas vaizduojamas kaip įstatymų davėjas, tai Bažnyčia bus įstatymus perduodęs vienetas, malda bus pareiga, o religija suksis apie tai, kas leidžiama ir kas draudžiama. Antra vertus, jeigu vaikams įsivaizduoja Dievą kaip Tėvą, tai Bažnyčia jiems yra šeima, malda yra ryšys arba pokalbis su mylimu asmeniu, o religija yra visas gyvenimas, bet ne tik maža dalis, nuo gyvenimo atskirta.

KAIP DIEVĄ PASIEKIA?

Kaip to amžiaus jaunimas pajunta arba randa Dievą? Jeigu jaučia jaučiasi, jie nebijo papasakoti apie savo religinius pergyvenimus. Kaip tik baigdami gimnaziją ir sparčiai bręsdami, skirdamiesi nuo šeimos, padeda šalin vaikiškus įsitikinimus apie Dievą ir stengiasi iš naujo susigriebti. Todėl vienas pagrindinių klausimų – ar galiu kaip nors Dievą pajusti, pasiekti?

Tą kelionę į Dievą jie vaizduoja laiptais ar tuneliu į šviesą, ar aukšta siena, ar kalnais, už kurių yra Dievas. Tik maža jaunimo dalis abejotų, kad Dievas jų nori ir ieško. Didesnė problema yra, ar jie patys pajėgia prie jo priėti, ar būtinai nori su Dievu turėti asmeninį ryšį, nebūti Dievo akyse tik skaičiumi, kaip kokiame registracijos sąraše.

KADA JAUČIASI ARČIAUSIAI?

Jeigu ryšys su Dievu turi būti asmeninis, tai kiekvieno kelionė į Dievą skiriasi. Jaunų žmonių kelias, kaip jie patys pareiškia, yra per gamtą, per žmones, per pasaulį. Gamta įspūdinga savo grožiu, per kurį Dievas kalba. Tai aišku ir iš Šv. Rašto, ypač iš psalmių ir Kristaus prilyginimų. Gamta jiems reiškia ir vienumą, nes, vaikščiodami pajūryje ar miške, sau svajoja, galvoja apie tokius dalykus, kurie jiems svarbūs ir kurių suaugusieji ne visada klausosi.

Nežiūrint karų ir visokių blogybių, daug kas pareiškia, kad Dievą mato žmonėse, ypač tuo atveju, kai yra jauku, šeimyniška, kai ištiesiama pagalbos ranka, kai džiaugiamasi ar atleidžiama kitiems. Jaunimui patinka kartu būti, kalbėtis, dalintis įspū-

džiais. Taip jie pajunta, kad nėra vieni, kad jų būryje yra kažkas daugiau negu jie patys.

Matydami šį pasaulį, kuriame gyvena, jie mano, kad pasaulis yra Dievo rankoje, ir Dievas yra arti pasaulio ar pasaulyje, o ne kur nors toli už debesų.

BAŽNYČIA IR KRISTUS

Kaip Kristus kalbėjo apie Dievą paprastais žodžiais, o ne filosofų kalba, taip ir jauniems žmonėms įspūdį daro Kristus, kaip žmogus, su jausmais, pergyvenimais, panašiais į jų pačių gyvenimą. Tą ryšį su Kristumi jie nori matyti dabar, o ne tik prieš 2000 metų istorijoje. Todėl labai svarbu liturgija ir ypač mišios, kur jis yra sutinkamas.

Jaunimui mišios stovykloje ar rekolekcijose turėtų būti kuo paprasčiausios, paprastais žodžiais ir simboliais, nes didesnis formalumas jiems dar nėra suprantamas. Vienas 17 metų vyrukas taip buvo mišių paveiktas, kad po jų pareiškė: "Tos mišios buvo dinamitas". Jaunimas nori mišiose aktyviai dalyvauti: skaityti, sugalvoti maldas, giedoti (dažnai ir su jiems suprantamesne muzika). Lietuvių jaunimo mėgiausios giesmės yra: "O Kristau, pasaulio valdove" ir "Kristaus siela".

Šventąją Dvasią vaikai suriša su laisvės ir džiaugsmo jausmais ir vaizduoja, kaip langą, pro kurį kitaip žiūrima į gyvenimą, arba radarą, kuris rodo kelią žmogui ir Bažnyčiai.

TIKĖJIMAS

Vaikai, kaip ir primityvūs žmonės, įskaitant ir Senojo Testamento Izraelio tautą, neskiria tikėjimo nuo gyvenimo. Seniau knygoje tikėjimas buvo aprašomas šitaip: "Tikėti reiškia pripažinti Dievo apreiškimas tiesas dėl to, kad jis jas apreiškia, būdamas tiesus". Dabar vaikai mokomi, kad "tikėjimas yra atsakomybė už kitus žmones Dievo akivaizdoje". Tai jau ne tik proto, bet viso žmogaus tikėjimas.

Jeigu jaunimą paklausi, kas jo gyvenime svarbiausia, atsako: tėvai, šeima, mokykla, draugai, žmonės, sportas, gamta ir

t. t. Beveik visi prirašo ir "Dievas" arba "Kristus" (jaunesnieji — "Bažnyčia"). Kai kurie visai neįrašo religijos. Kai jų paklausi, kodėl neįrašė, ar jie yra bedieviai, atsako, kad visas gyvenimas yra surištas su Dievu, o ne tik atskira jo dalis.

AR JAUNUOLIAI MELDŽIASI?

Dauguma pasakytų, kad melstis nereikia vien tik atmintinai išmoktais žodžiais. Jie, kaip tik norėdami parodyti savitą, asmeninį ryšį su Dievu, meldžiasi savais žodžiais. Ir ne būtinai bažnyčioje, bet savo kambaryje ar gamtoje. Bet jaunimo religija nėra individualistinė, atsiskyrusi nuo kitų. Ji yra asmeninė. Taip pat ieškoma tos krikščioniškosios bendruomenės, kuriai jie gali priklausyti, jaustis nariai, kad jų čia norima ir kad jie čia tinka.

Pakeitimai liturgijoje ir kitose srityse jauniems žmonėms savaime suprantami, nors jie gal ir neskaitė II Vatikano susirinkimo dokumentų. Daug kur reformos sutampa su jų pačių pergyvenimais, o senų laikų jie nėra pakankamai patyrę ir pažinę.

SVARBESNIEJI MONTESSORI METODO BRUOŽAI

D. PETRUTYTĖ

1. Montessori metodas yra kilęs ne iš filosofinių svarstymų, bet stebint vaikų apraiškas specialiai paruoštoje aplinkoje. Tai pirmoji auklėjimo sistema, kurios centre yra vaikas - žmogus. Ji grindžiama ne filosofinėmis ar romantinėmis tendencijomis, o besiformuojančios žmogaus dvasios paskatais, kurie iš vidaus skatina vaiką prie tam tikrų žmoniškų užkariavimų. Šitie paskatai yra laikini, užgesę daugiau nebeįsijiebia. Šiuos paskatus Montessori yra pavadinusi "jautriniais laikotarpiais" (sensitive periods). Šių dienų psichologai juos vadiną "kritiškais laikotarpiais" (critical periods) arba "įspaudais" (imprinting).

2. Tai pirmasis vientisas auklėjimo metodas, kuris tinka žmogaus auklėjimui nuo gimimo iki subrendimo. Šis metodas, sąmoningai naudojamas, patenkina kiekvienos žmogaus plėtos pakopos biologinius, psichofiziologinius, intelektinius ir dvasinius poreikius.

3. Montessori metodas neugdo, kaip kai kas mano, nei antžmogių, nei genijų, o tik nurodo sąlygas, būdus ir priemones, kuriomis naudojantis gali natūraliai plėtotis prigimtiniai žmogaus gabumai bei talentai arba, kitais žodžiais tariant, atsineštasis žmogaus potencialas.

4. Žmoniją sudaro ne vien tik suaugusieji, bet *suaugusieji ir vaikai*. Tai du pagrindiniai žmonijos poliai arba dvi esminės žmoniją sudarančios grupės. Abiem grupėm bendras pažymys yra kūrybinė veikla. Suaugusiųjų veiklos pobūdis yra išorinis ir gamybinis. Jie kuria civilizaciją ir kultūrą. Vaikų veiklos pobūdis yra vidinis. Jie kuria patį žmogų, busimąją civilizacijos ir kultūros kūrėją. Idant vaikų kūrybinė veikla būtų sėkminga, jie yra reikalingi suaugusiųjų sąmoningos globos ir paramos – specialiai paruoštos aplinkos su atitinkamomis priemonėmis.

Kiekviena grupė bendroje žmonijos sąrangoje turi specifinę paskirtį. Nuo jų glaudaus bendradarbiavimo priklauso asmenybių tvirtumas bei pozityvus jų veržlumas ir taikus pažangos bei gėrbūvio siekimas.

5. Montessori metodas pateikia realų planą taikos įgyvendinimui. Taikos negali būti tol, kol yra pavergtųjų, prispaustųjų, pažemintųjų, užmirštųjų. Šitoj nelemtoj padėtyj yra vaikai – antrasis žmonijos poliūs. Jie visi beatodairiškai yra suaugusiųjų valdomi, nežiūrint nei rasės, nei luomo, nei socialinės padėties. Kaip tik šičia ir prasižeda socialinė problema. Ji padalina žmoniją į dvi priešiškas stovyklas – suaugu-

šiųjų ir vaikų, kurie nuo pat pradžios kovoja vieni prieš kitus.

Visokio blogio pradai glūdi nuo amžių besitęsiančioje kovoje tarp dviejų viena kitą mylinčių būtybių – vaiko ir suaugusiojo. Tai pati nenatūraliausia kova, kuri besivystančiame individe pasėja keršto, neapykantos bei menkavertiškumo sėklas, iš kurių vėliau išsivysto naikinamoji dvasia, didybės manija, žiaurumas, o viso to vaisius – nepaliaujami karai ir dvasios nuosmukiai.

Šitoji kova tarp vaiko ir suaugusiojo kykla ne iš neapykantos vienas kitam, o grynai dėl nežinojimo pagrindinių vaiko vystymosi dėsnių, kuriems nuo pat gimimo yra pajungtas kiekvienas žmogus, kaip gyvulys yra pajungtas instinktui.

Tad kaip mes, suaugusieji, galime tikėtis taikos bei geravališkumo, jei nesugebame taikingai sugyventi su savo mylimais ir brangiais mažyliais? Nesantaikų problema bus galima išspręsti tik tada, kai vaikai bus ugdomi meilės, taikos ir ramybės dvasioje.

6. Montessori metodas – tai vaiko teisių deklaracija.

a. Vaikas, kuris yra fizinės ir protinės plėtros stadijoje, yra reikalingas ypatingos globos ir saugumo, kaip prieš gimimą, taip ir po gimimo.

b. Vaikui, kuris yra busimojo žmogaus asmenybės ir jo intelektinių galių kūrėjas, priklauso teisė turėti kuo geriausias sąlygas savo kūrybiniam darbui pirmiausia šeimoje, o paskui Vaikų Nameliuose arba židinėliuose.

c. Kiekvienas vaikas visapusiškai ir darniai asmenybės plėtrai yra reikalingas meilės, pagarbos ir supratimo. Stokodamas šių elementų, vaikas negali sveikai vystytis nei fiziškai, nei protiškai, nei jausmiškai, nei morališkai.

d. Priešmokyklinis vaikas neprivalo būti priverstinai mokomas, nes tai žaloja jo, kaip busimo žmogaus, asmenybę ir dažnai užmuša bet kokią natūralų norą mokytis arba įžiebta neapykantą mokslui.

e. Tėvai ir visi suaugusieji turi būti apšviesti vaiko auklėjimo reikaluose. Visi turi žinoti, kaip kuriasi vidinis žmogaus pasaulis.

f. Į vaiką reikia žiūrėti kaip į esamą, o ne būsimą, žmogišką vertybę, kuri turi atlikti tam tikrus uždavinius dabartyje.

g. Vos gimęs kūdikis jau turi dvasinį gyvenimą, tik jis tuo tarpu tebėra užuomazginio pavidalo, kaip jo fizinis kūnelis buvo prieš 9 mėn. ir dėl to jis yra reikalingas ypatingos globos ir motinos sąmoningos priežiūros – auklėjimo.

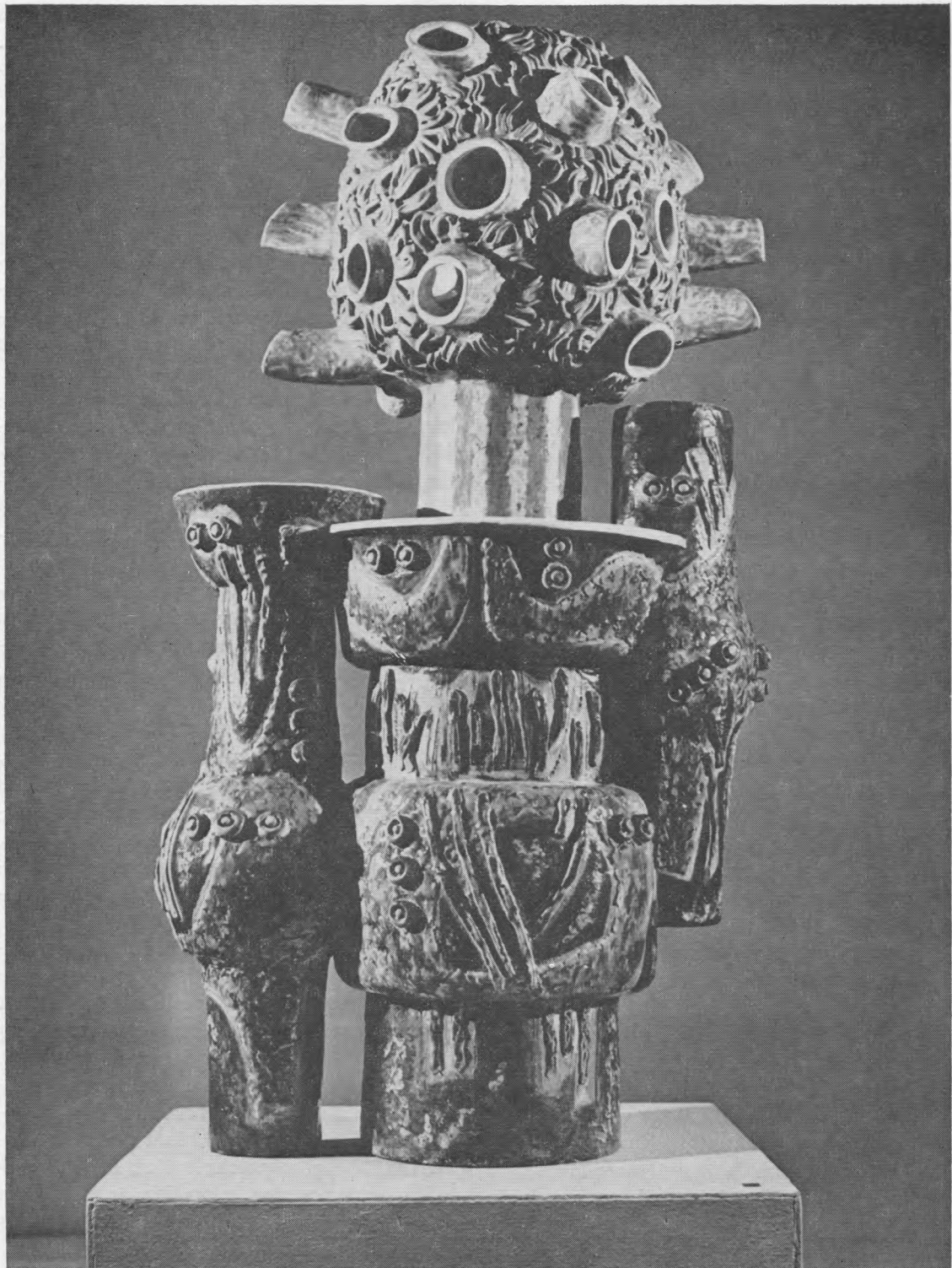
7. Montessori metode aiškiai yra aprašytas suaugusiojo sauvaliavimas (dažnai nesąmoningas) vaiko atžvilgiu, kad jo normalus vystymasis kuo mažiausiai būtų sukliudytas ir kad mažiausiai būtų pasėta blogio sėklų dėl neteisingo ir neapgalvoto apsiėjimo su vaiku.

8. Montessori metodas yra sukurtas sveikų ir normalių vaikų auklėjimui. Tačiau norint šį metodą naudoti nenormalių, atsilikusių, kurčių ar nebylių vaikų auklėjimui, reikia jį daugiau ar mažiau modifikuoti, žiūrint, kam jis turi tarnauti.

9. Montessori metodu auklėjami vaikai, dar priešmokykliniame amžiuje, be jokios prievartos, bet su džiaugsmu išmoka skaityti, rašyti, skaičiuoti ir kt. mokslo dalykų. Kas įsigyta su džiaugsmu, smagumu ir savarankiškai, tas tampa pozityvia jų asmenybės dalimi.

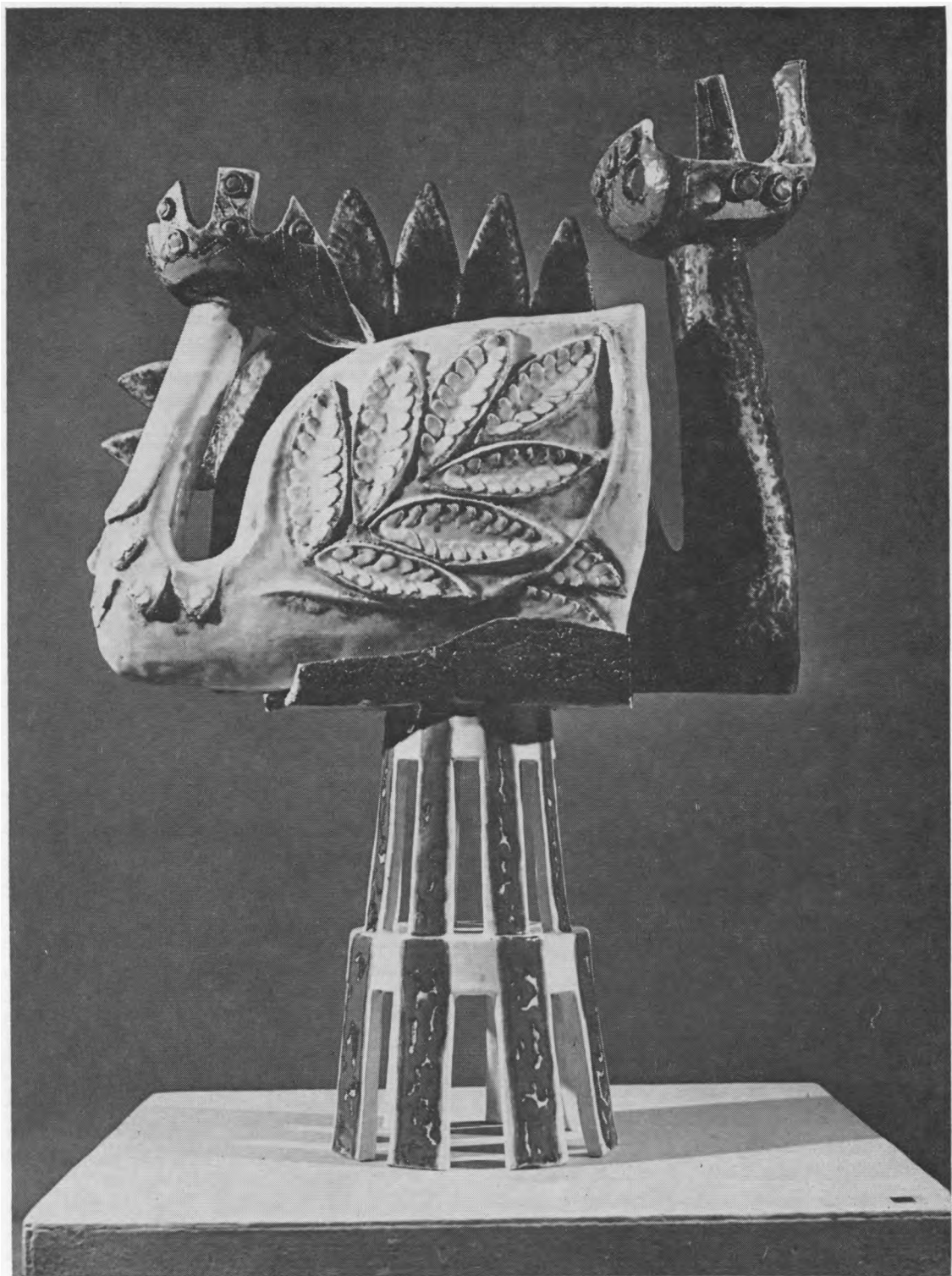
Ką Montessori skrodžias žvilgsnis įvėlgė vaikuose ir ką jos gili ir plati mokslinė erudicija padėjo suformuluoti ir pateikti žmonijai, kaip vaiko - žmogaus auklėjimo metodą ir sistemą, dar daug kam tebėra neaišku ir nesuprantama. Todėl ir nestebėtina, kad dažnai, tik paviršutiniškai galvodamas, drįsta pasakyti, kad jinai nepažinusi vaiko nei jo psichologijos, kad jos metodas esąs pasenęs, utopiškas ir prilįgstas senai žagrei, vartotai prieš kelias dešimtis metų.

Tačiau naujų laikų psichologinių tyrinėjimų duomenys vis labiau ir labiau sustiprina Montessori auklėjimo teorijų tikrumą

Eleonora Marčiulionienė

Gėlė

Eleonora Marčiulionienė

Gulbė, karaliaus pati

ir gyvenimiškumą. Prof. Mortimer J. Adler sako: "Montessori metodas yra nepaprastai tinkamas mažų vaikų auklėjimui, nes padeda natūraliai vaikuose išugdyti drausmingumą ir pasiekti tvarkingą bei darnią bendruomeninę atmosferą klasėje" (Chicago Sun-Times, Dec. 16, 1962.).

Pagal Montessori vaiko auklėjimas turi prasidėti nuo pat gimimo. Taigi šeima yra pagrindinė vaiko auklėtoja. Tačiau negalima auklėti, nepažįstant auklėtinio. Todėl pirmiausia šeimos privalo keisti neveiksmingą, žalingą ir atgyvenusią vaiko auklėjimo sampratą.

Auklėti nereiškia mokyti, įsakinėti, liepti, prievartauti.

Auklėti reiškia sudaryti tinkamas sąlygas dvasiniam pradui vaike normaliai plėtotis. Auklėti reiškia rūpintis ne tik fizine, bet ir dvasine kūdikio bei vaiko egzistencija! Motina privalo maitinti ne tik vaiko kūną, bet ir sielą. Auklėti reiškia susipažinti su pagrindiniais vaiko - žmogaus plėtros dėsniais, kuriuos yra nurodžiusi Dr. M. Montessori savo knygoje "Secret of Childhood".

Kol dar ne per vėlu, rimtai susirūpinkime, kaip įgimtąsias potencines vaikų galias pirmaisiais šešeriais gyvenimo metais įjungti į lietuviybės įsisavinimo darbą. Stenkimės kuo plačiausiu mastu panaudoti priešmokyklinio amžiaus vaikų imlumą taip pat ir tautiniam reikalui.

KODĖL ŠEIMOS SKIRIASI?

STEBINTI MOTERIS

Perskaičius abu straipsnius, "Kodėl šeimos skiriasi" (1970 m. spalio mėn.) ir "Kodėl šeimos nesiskiria" (1970 m. gruodžio mėn.), norėčiau ir aš savo patirtimi išsiterpti. Be abejo, pirmasis straipsnis buvo realus. Man neatrodo, kad antrasis būtų moters rašytas. Jame per daug padangėmis skraidoma. Visa, kas gera, sumetama vienam asmeniui, o kas bloga – kitam. Tai mūsų daugumos kalbėtojų ir rašytojų mėgiamiausias metodas. Vienas kalbėtojas, paklaustas, ar jis tiki tu, ką kalba, atsakė: "Aš taip kalbu, kaip kiti norėtų girdėti".

Kiekvienas žmogus turi savyje ir blogio, ir gėrio. Vienam jis gali būti angelas, kitam – šėtonas. Jeigu abi vedusiųjų gerosios pusės sutampa, tai gerai, jei prastosios – tada pragaras. Dažniausiai būna geros ir blogos pusės mišinys.

"Ištekėjusi moteris" gruodžio mėn. numeryje kalba apie dviejų moterų gėlėmis apšodintus darželius. Kiekvienas sprendžia apie darželio grožį ir jo savininkę tik iš viršaus, bet niekas nežino, kaip ten iš tikrųjų yra. Darželiai gali būti vienodai prižiūrimi, bet pasitaiko, kad į vieną darželį įsimeta

kirminai. Nesvarbu kaip besistengtum, gėlių neišgelbėsi. Kartais jas išlaužo ir vėtros, ir ledai, šunės ir katės. Dėl to didžiausias dėmesys šeimose turėtų būti skirtas apsaugoti nuo įsibrovėlių, nes tai yra didžiausias nelaimių kirminas.

Apleisto darželio savininkė kaip tik galėjo būti sveikesnė ir gražesnė, jeigu ji tikrai to darželio neprižiūrėjo ir juo nesirūpino. Ji turėjo daugiau laiko savo malonumams. Ji savo laiką gal praleisdavo susirinkimuose, klubuose, o gal net ir susirasdama ką nors savo širdžiai apsvaiginti. Tokių moterų vyrai paprastai būna labiau prisirišę prie namų. Toks vyras apie savo žmoną galvoja labai gerai, nes ji yra visų dėmesio centre, visi ją gerbia ir ja didžiuojasi. Tokia moteris moka į darbą įjungti kitus, o pati prisiima tik laurus. Bet dėl to jos vyras ilgainiui jai pasidaro per prastas, tad siekiama skyrybų.

Ta moteris, kurios darželis buvo gražus, galėjo būti labai nelaiminga. Ji sudėjo visas savo jėgas, dirbo ir augino gėles, neturėdama laiko pasirūpinti savimi. Darželis, tiesa, buvo gražus, kiti gal jo pavydėjo, bet dau-

ADA KARVELYTĖ

MALDA

Šaltos, marmorinės statulos vis tyli –
Aš stebuklo laikiu – ranką gal išties.
Ir sustingus klupau vėl prie Tavo kojų,
Ašaros upeliais teka iš širdies.

Kriskit mano karštos ašaros vargdienės,
Apraudoti trokštu Kankinio žaizdas...
Tegu siela virpa kaip liepsnelė žvakės,
Tegu akys žėri sielvarto rasa.

Kas mane matytų, kas beatpažintu,
Kas mane mylėtų meile nemaria?
Viešpatie, o Dieve, Tu likai tik vienas
Raudančiam pasauly, tremtinės varge!

AŠ PASISAKYČIAU

Aš pasisakyčiau, ko širdis atšalus,
Aš vėl padainuočiau užmirštas dainas,
Bet sustingęs žodis rudeniui pabalo,
Su žiedais išblyško, kaip rudens šalna.

Taip norėtus, Dieve, nusikelti saulę,
Susišildyt širdi, šalančią liūdnei,
Ir ant balto sniego, kaip žibutę bailiā,
Pabučiuot drugeli mėlynais sparnais...

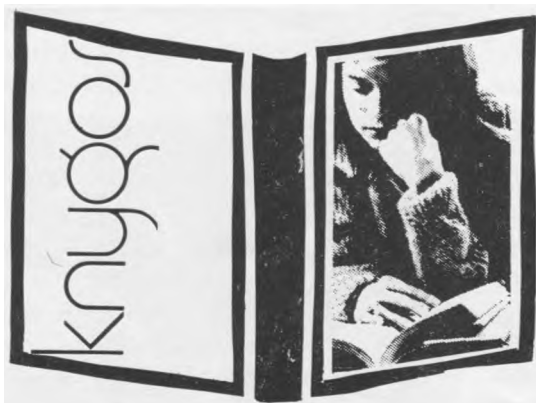

gelis šaipėsi iš jos, nes ji pati jau nebetiko prie to gražaus darželio. Ji nuo darbų sulinko, pirštai pasidarė grubūs ir šiurkštūs. Jos vyras nei darželio, nei jos neįvertino. Jis ėjo ieškoti pramogų kitur. Šeima jam nerūpėjo, namie viskas buvo atlikta ir be jo. Jis viską turėjo, ko tik norėjo. Valgis visada laiku, viskas išskalbta ir sutvarkyta. Žmona pavargusi ir nekaip atrodo. Jam gal ir gėda su ja pasirodyti, draugai iš jo juoksis, jam bus nepatogu. Jis gali lengvai susirasti pakaitalą. Jo žmona juk turi rūpintis namais, tad jos pareiga sėdėti namie. Tie-

sa, tokios šeimos gal rečiau skiriasi, bet ar jos laimingos? Ar tas darželis toks gražus, kaip iš viršaus atrodo?

Tie abu pavyzdžiai paimti iš mūsų kaimynystės. Jie visiškai nesuderinami su tais svajonėmis apipintais dviejų moterų darželiais.

Žinoma, yra ir išimčių, bet vis dėlto retai. Pasitaiko ir tokių, kurių gerosios pusės sutampa. Jie kartu dirba, kartu planuoja, vienas kitu džiaugiasi ir didžiuojasi, nuolat budėdami, kad jų darželyje neišsiveistų parazitų.

TAUTA TIKROVĖS IR MITO ŽAISME

V. BAGDANA VIČIUS

Feliksas Jucevičius savo naujoje knygoje "Tauta tikrovės ir mito žaisme" nori, kad lietuvių tauta iš naujo permąstytų savo mintis ir pasidarytų tuo, kuo ji dar nebuvo (11 psl.). Tai yra labai geras patarimas ir tautai, ir kiekvienam autoriui, rašančiam apie tautą.

Mąstydamas apie tautą, Jucevičius labiau mėgsta tokią tautos sampratą, kuri reiškia kažką kintamo ir nuolat tampančio (25 psl.). Šitoks tautos supratimas sudaro autoriui gerą pagrindą "persvarstyti lietuviybės filosofiją" (29 psl.).

Pirmasis klausimas, kurį Jucevičius iškelia tautai, esančiai išėivijoje, yra kalbos ir tautos santykio klausimas. Šį klausimą jis rekomenduoja praktiškai svarstyti Pasaulio Lietuvių Bendruomenei (31 psl.). Nėra abejonės, kad kalbos grynumo klausimas išėivijoje stovi atvirkščioje proporcijoje tautos augimui ir didėjimui. Atrodo, kad Jucevičius teisingai supranta tai, kad sunku išlaikyti tautos vienybę išėivijoje ant kalbos pagrindo. Ant šio pagrindo tauta neišvengiamai mažėja. Dėl to kiekvienas šio klausimo sprendėjas turi drįsti pamatyti šią dilemą. Tačiau mums, lietuviams, žinant savo tautos atgimimo istoriją, kyla praktiškas klausimas: ar, konkrečiai imant, lietuvių tautai pasaulyje gali

būti koks kitas vienybės pagrindas, išskyrus kalbą?

Tai yra klausimas, kurį Jucevičiaus knyga mums palieka. Jis taip pat padaro kai kurių užuominų, kurios galėtų eiti tautinės vienybės pagrindu. Tačiau ar šiai galimybei yra įmanoma pasidaryti realybe, yra labai atviras klausimas.

Dar giliau į tautos problematiką Jucevičius mus įveda, kai jis pradeda mąstyti apie tautos santykį su asmenybe. Jam yra aišku, kad "tautinės formos labiau siaurina, negu praplečia asmenybę" (34 psl.). Iš to autoriui seka ši išvada: "tautai dvasiniai subręsti reiškia pralaužti tautinį ribotumą" (35). Išėina, kad ta tauta yra pasiekusi aukščiausio tobulumo, kuri yra kažkaip save nugalėjusi. Lengva, žinoma, čia būtų Jucevičių apkaltinti prieštaravimu sau pačiam, nes jis tam pačiam sakiny neigia tai, ką iš tikro teigia. Ar tas subrendimas bebus tautinis, kurį žmonės pasieks, nugalėdami savo tautinį ribotumą?

Bet norėdami atsakyt į šį klausimą, mes iš naujo susiduriame su klausimu, kas yra tauta. Kadangi Jucevičiui tauta yra kintamų vertybių dydis, tai šitoks klausimo pastatymas jam nėra prieštaravimas. Būtų galima nekreipti daug dėmesio į šiuos Jucevičiaus filosofavimus, jei mūsų gyvena-

moji tikrovė šių klausimų nekeltų daug realesne forma. Mūsų jaunimas su šiuo klausimu susitinka, kaip su klausimu "būti ar nebūti". Jiems tautinis turinys darosi kintamu dydžiu labai akivaizdžiai.

Galvojant apie tautą, kaip kintamą vertybę, kelias tiesioginiai veda į tautos istorijos studijas. Jucevičiui atrodo, "kad Lietuvos istorija šaukiasi rimtesnių studijų ir logiškesnės interpretacijos, negu ligi šiol.." (53 psl.). Grįžti į istorines studijas su šviežia išvalga niekada nėra per vėlu. Jucevičius randa, kad Did. Lietuvos kunigaikščius vokiečių metraštininkai laikė prastoliais. Tačiau šių kunigaikščių palikuonys vėlesniais šimtmečiais neturėjo kitos ambicijos, kaip pasisavinti Vakarų Europos manieras. Ir jas pasisavindami, jie pasidarė svetimi savo tautai. Turint tai prieš akis, kyla klausimas, ar tas kunigaikščių "prastuoliškumas", kuris neskyrė monarchijos nuo demokratijos, nebuvo ta paslaptis, kurios dėka jiems sekėsi valdyti Rusijos plotus? Matyti juose tik žmogžudystes ir išdavimus nebūtų viską juose pamatyti.

Pats pozityviausias Jucevičius yra tada, kai jis bando aptarti tautinę kultūrą. Jam "tautinė kultūra yra toji kultūra, kur išsišakoja ir susilieja individų ir grupių kultūra" (82 psl.). Labai teisingas yra Jucevičius, kai jis sako, kad "ne grupė, o individas kuria". Tačiau individas gyvena ne vienas. Atrodo, kad ir tai Jucevičius supranta, nes pasisako už pokalbį ir nusiskundžia, kai jo randa per mažai: "Atrodo, kad nepajėgiamė suprasti, jog mes galime kalbėtis įvairiais balsais ir būti viena tauta..." (81 psl.).

Kai autorius pereina prie klausimo, kodėl Lietuvos kariuomenei būtinai reikėjo kovoti ir kodėl partizanams ne būtinai reikėjo kovoti, jis nėra toks aiškus. Jis yra labai neatlaidus buvusiems mūsų vadams už tai, kad jie nekovojo, ir įtaria jų politinio vadovavimo tinkamumą (97 psl.). Priešingai, partizanus jis gerbia, tačiau jų veiklos tikslingumu abejoja (105 psl.). Atrodo, kad su sprendimu šiais klausimais mums dar prisieis palaukti, nes nei vienos, nei kitos veiklos istorija dar nėra baigta.

Svarstydamas išeivijos santykį su kraštu, autorius yra pasiekęs nemažą subrendimo ir realistinio žvilgsnio. "Jei mūsų jaunoji karta apsipras su tarybiniu konformizmu, tai mūsų tautos ateitis bus 'tamsi ir juoda'" (144 psl.).

Nors skelbdamas pakantumą ir realizmą tautiniuose santykiuose, Jucevičius nėra nei pakantus, nei realistiškas, susitikdamas su politinėmis išeivijos problemomis. Jį piktina ir Vliko ginčai su Lozoraičiu ir tai, kad laisvinimo akcija yra mažai sėkminga. "Per ketvirtį šimtmečio mes nepajėgėme savo bylos tinkamai pristatyti pasaulio opinijai" (149 psl.). Pasaulio opinija yra formuojama tokių veiksnių, kurių kontrolės mūsų laisvinimo veiksniai bent ligi šiol neturėjo. Ir vargiai ar už tai juos galima kaltinti. Kalbant apie Vliko ir Lozoraičio diskusijas, reiktų atkreipti dėmesį į neapeinamą mūsų trumpos istorijos faktą, kad Nepr. Lietuva buvo kuriama ir demokratiniu metodu, ir tokiu, kurio demokratiškum negalima vadinti. Ir jei šios dvi srovės mūsų išeivijoje negailėjo pastangų tartis, kalbėtis ir aiškintis, tai reikia laikyti greičiau politiniu subrendimu ir realizmu, negu kuo kitu. Ar geriau būtų buvę, jei šie du frontai būtų arba vienas kito nepripažinę, arba vienas kitą sunaikinę?

Atrodo, kad Jucevičiaus rekomenduotas pokalbis tarp asmenų ir grupių čia buvo pritaikintas. Jis nėra pasibaigęs ir naujomis formomis jis tebeeina toliau mūsų visuomenės diferenciacijoje.

Jucevičius daug kalba apie mitą ir tikrovę, tačiau ryškesnio vaizdo, kaip šie du faktoriai veikia tautą, iš šių svarstymų nesusidaro. Pagal nuotaiką autorius kartais pasisako už vieną ar už kitą. Tuo tarpu tarp šių dviejų realybių yra glaudesnis ryšys ir ryškesnis skirtumas. Taip pvz. 16 Vasario aktas šiandien mums yra mitas; bet jis gyvenimą formuojančiu mitu yra dėl to, kad už savęs turi Nepriklausomos Lietuvos realybę, kuri šiam mitui yra davusi kūną ir kraują. Vlikui ir Rezistencinei vyriausybei Jucevičius nepripažintų tokio mito reikšmės dėl to, kad jos turi per mažai istorinės rea-

lybės. Tai sakome tik kaip pavyzdį, norėdami atkreipti dėmesį į tai, kaip sudėtingas yra santykis tarp mito ir tikrovės.

Apskritai, Jucevičiaus knygą reikia teigiamai vertinti. Tai yra paskatinimas rimčiau pamąstyti apie tautos problemas. Mums netrūksta konkretaus rūpesčio vienu ar kitu tautiniu klausimu, netrūksta ir organizuotos veiklos (kurios galėtų būti ir daugiau), tačiau mes stokojame kritiško apsi-
mąstymo šiais klausimais. Ši knyga, tiesa, neduoda išbaigtų atsakymų, bet ji bent iškelia klausimus.

SUSIMĄŠČIUS

PRIE ALANTO NOVELĖS

“VIEŠPATS IEŠKO VIEŠPATIES”

Vienišo žmogaus - ieškotojo
psichologiniai bruožai

KĘSTUTIS TRIMAKAS, S. J.

Bevertydamas Vytauto Alanto naujų novelių rinkinį "Nemunas teka per Atlantą", atkreipiau dėmesį į mįslingai ir intriguojančiai pavadintą novelę "Viešpats ieško Viešpaties". Mano susidomėjimas buvo neapviltas. Ši novelė vaizduoja įdomų Lietuvos istorijos laikotarpį, atskleidžia gyvą lietuvio valdovo - ieškotojo charakterį ir gambiai seka žmogaus gyvenimo painius vingius.

VAIŠVILKAS, MINDAUGO SŪNUS

Viešpaties ieškotojas yra Lietuvos karaliaus Mindaugo sūnus Vaišvilkas. Palinkęs į vienatvę, vis besiilgįs dieviškos artybės, jis nuo jaunų dienų lankydavo ramoves ir net pats galvojo pasistatyti ramovę ir tapti kriviu. Aplinkybės pakreipė jo gyvenimą kita linkme. Karaliaus Mindaugo išsiųstas į Naugarduką valdyti Juodosios Rusijos,

savo noru jis apsikrikštijo rytų apeigomis: jį patraukė atgailos dvasia, kurioj jis pats tikėjosi nuplauti savo paties, tėvo bei kitų prasižengimus. Trejus metus jis užsidarė vienuolyne ir net keliavo į tolimąją Graikiją kaip piligrimas.

Po Mindaugo nužudymo Lietuvoj kilo suirutė. Įsigalėjo jo žudikas Treniota. Kaip paskutinysis Mindaugaitis, Vaišvilkas, lietuvių kviečiamas, su Voluinės kunigaikščių parama, nužudžius Treniotą, grįžo Vilniun užimti Lietuvos sosto, tikėdamasis Lietuvą geruoju apkrikštyti.

Netrukus, nusivylęs valdymu ir pasiilgęs vienuolyno ramybės, atsistatydino ir, perleidęs sostą savo sesers vyrui, rusų kunigaikščiui Švamui, pats užsidarė vienuolyne Nemuno pakrantėj ruoštis amžinybei.

Deja, ramybe ilgai negalėjo džiaugtis. Pasikvietęs pas save, Švarno brolis kunigaikštis Levas jį nužudė iš keršto, kad ne jam atidavė Lietuvos sostą.

Tai toks painus ir spalvingas Vaišvilko gyvenimo kelias. Jo vidaus kelias dar painesnis ir spalvingesnis. Pats autorius jį taip charakterizuoja: "Jei Mindaugo asmenybėje ryškiausiai išikūnijo XIII amžiaus Lietuvos politinis genijus, tai Vaišvilko asmenybėje aiškiausiai atspindėjo toji Lietuva, kuri ėmė dairytis naujojo tikėjimo. Žengęs pirmąjį žingsnį, Vaišvilkas nebesustojo pusiauvelyje, kaip jo tėvas, bet ėjo pasirinktu keliu, nors ir svyruodamas ir kniubdamas, nes atsiplėšti nuo savo prosenelių tūkstantmečių tradicijos ir pasisavinti visiškai svetimą pasaulėžiūrą jam nebuvo lengva" (204-205 pusi.).

DIEVYBĖS IEŠKOTOJAS

Šioje novelėje vis dėlto išvelgiu ne tiek Vaišvilko pastangas "atsiplėšti nuo savo prosenelių tūkstantmečių tradicijos", ne tiek jo krikščioniškos - pagoniškos sąmonės ir sąžinės susikirtimus, kiek daugiau visuotinį, visalaikį žmogaus gyvenimo prasmės klausimą – tikėti ar netikėti. Ir tas klausimas novelėj aštrinamas, parodant visuotines kliūtis, tiek "iš Dievo pusės", tiek iš tariamai jį išpažįstančiųjų...

Dievas tyli, neparodo jokio ženklų. Tariai tikintieji jo irgi neliudija: nepaisydami savo tikėjimo, elgiasi nežmoniškai.

Vaišvilkas yra gyvenimo prasmės, dievybės ieškotojas. Charakteringa, kad jo ieškojimas pasireiškia ne darbais, ne ryšiu su žmonėmis, bet apdūmėjimu, išigilinimu, susikaupimu savyje. Jis ne veiktos, bet minties žmogus. Jaunystės dienose jį traukia ramovės; vėliau – vienuolio – atsiskyrėlio būtis. Kai, tapus Lietuvos valdovu, jam atsiranda didžiausia galimybė veikti ir daryti gera, jis labiausiai susmunka savo nerūžte ir neveikioj, kol pagaliau atsistatydina.

Krikščionybė jį patraukia vien tik atgaila už nuodėmes. Būdamas jautrus, jis graužiasi savo jaunystės prasižengimų – miške praleidęs naktį su vaidilos dukra Šile, už tai jį išplūdusį jos tėvą išikarščiajęs užmuša. Spaudžia jį ir jo tėvo Mindaugo bei kitų nusižengimai. Visa tai parodo jo jautrumą, bet kartu ir niūrią būdą. Iš graužimosi ir atgailos dvasios jis neišsivaduoja iki pat savo gyvenimo pabaigos. Bet tai užtemdo kitas, šviesesnes ir esmingesnes krikščionybės tiesas. Jis jų nei pats nesugeba išvelgti, nei tie, kurie jam krikščionybę žodžiu atskleidė, nesugeba krikščionybės šviesos esmės įtikinančiai mokyti, ypač kad jų pačių darbai prieštarauja Kristaus skelbiamai meilei.

AMŽINA TYLA

Visi krikščionys, su kuriais Vaišvilkas savo vingiuotam gyvenime artimiau susiduria, yra ne tik nekrikščioniški, bet ir nežmoniški. Ir katalikiška Roma, ir stačiatikė Voluinė varžosi dėl Lietuvos, siekdamos ją pavergti. Krikščionybės skleidimas yra tik priedanga tiems kėslams. Krikščionims Voluinės valdovams Švarnui ir Levui terūpi tik Lietuvos sostas. Ne geresnė nei pakrikštyta Vaišvilko sesuo Švarnienė. Gi stačiatikių archiepus Timotiejus spiria Lietuvos valdovu tapusį Vaišvilką lietuvius krikščionims kardui. Visa tai pergyvenęs, Vaišvilkas ir klausia: "Ar tie, kurie tariasi esą krikščioniško Dievo kareivos, nežudo ir ne-

prievartauja, ieškodami tik savo naudos?" (241 pusl.).

Žmonės neliudija Dievo. Betgi nei pats Dievas neliudija apie save. Jei pirmasis faktas jautrumą Vaišvilką pritrenkia, tai ant-rasis visiškai jį pribaigia. Jis nori ženklų. Stebėtina, kad jis, kuris pats tėra mąstytojas, ne vykdytojas, trokšta ir tiesiog reikalauja, kad Dievas būtų ne vien apmąstomas, bet pats apie save paliudytų. Ir ne paprastai, bet įtikinančiai – perkūnu sugriaudamas, stebuklu pritrenkdamas. Dėl to Vaišvilkas Graikijoje ant Atoso kalno pasninkauja ir meldžiasi, bet, kaip jis pats nusivylęs sako, "dangus neprasisvėrė" (219 pusl.). Ir Šilei jis prisipažįsta: "Aš beldžiausi į gerųjų ir piktųjų dievų duris, bet visur mano kumštis atsitrenkė į amžiną tylą" (241 pusl.).

Dėl to Vaišvilkas yra nusivylęs savo ieškojimu ir visais dievais, neišskiriant nei krikščionių Dievo.

Vienu metu jis net galvoja pats esąs dievu. Bet ši pagunda yra trumpalaikė: per daug akis jam veria jo paties menkystė. Galų gale jis pasiduoda likimui. Atsiskę Lietuvos sosto, jis užsidaro vienuolyne prie Nemuno ruošti amžinybėn. Ženklo taip ir nesulaukia.

VIENIŠO ŽMOGAUS PSICHOLOGIJA

Vaišvilko charakteristika yra vientisa, ir jo elgesys yra psichologiškai pagrįstas. Jis yra vienatvės apimtas žmogus. Jis buvo vienišas nuo pat mažens. Su pagrindu jis įtarė, kad Mindaugas buvo jam tik patėvis, nužudęs jo tikrąjį tėvą Vismantą ir vedęs motiną Mortą. "Mindaugui jis niekad neįjutė sūniškos meilės, o ir' Mindaugas nerodė jam gilesnio tėviško prierašumo" (202 pusl.). O ir pati motina "juo mažai tesirūpino: ji turėjo pakankamai rūpesčių su savo jaunesniais vaikais (202 pusl.). Visa tai jautriam Vaišvilkiui turėjo palikti neišdildomą įtaką. Jis buvo vienišas nuo pat mažens. Žmonių artumo kaip ir nepatyrė. Artimų draugų kaip ir neturėjo.

Dėl šių faktų labiau suprantamas yra jo troškimas dievybės artumo. Kas žmonių

Skyrių tvarko JUOZAS VAIŠNYS, S. J.

Patarėjas — PROF. PETRAS JONIKAS

DATOS RAŠYMAS

Ne kiekviena tauta vienodu būdu rašo datas. Ir lietuviai, nusižiūrėję į kitus, vieni rašo vienaip, kiti kitaip. Pvz. amerikiečiai pirmiausia rašo mėnesį, paskui dieną ir pagaliau metus. Daugelis kitų tautų pirmiausia rašo dieną, paskui mėnesį ir metus. Mes, lietuviai, datas, rašome tokia tvarka: metai, mėnuo, diena. Atrodo, kad

šis vartojimo būdas yra ir logiškas, nes pirmiausia rašoma tai, kas pastoviausia — metai, paskui mėnuo ir pagaliau diena, kuri greičiausiai keičiasi. Išreikšdami datą ne žodžiais, bet skaičiais, metus ir dienas mes rašome arabiškais skaitmenimis, o mėnesius — romėniškais, pvz. 1971 metų vasario mėnesio 16 dienos datą taip rašome: 1971.

II. 16. Tai yra pats trumpiausias rašymo

artumo nepatiria, gali labiau pasigesti ir labiau trokšti dievybės artumo. Aiškiau suvokiama ir tai, kodėl jis laiko savo trumpalaikį buvimą su Šile miške savo gyvenimo laimingiausioms valandom. Vis dėlto koks skaudus likimas! Nors po keliolikos metų jie viens kitam tebelinki gero, Šilė jo visai nesupranta, kai jis atidengia jai tai, kas jam opiausia — savo gyvenimo ieškojimus. Ji gi tegalvoja, kad "tur būt, jį bus apžavėjęs jo naujasis Dievas" (243 pusl.).

Galų gale, dėl viso to aiškiau suprantamas yra ir Vaišvilko reikalavimas ženkle iš dievų ir iš Dievo. Jei kas juo rūpinasi, tas turi tai įrodyti; kitaip, jis anuo nesirūpins — netikės. Tuo labiau tragiškas yra likimas šio vienišo žmogaus, pasismerkusio ieškoti, bet nesurasti; laukti, bet nesulaukti galutinio ženkle.

Tokios mintys kilo, skaitant šią novelę. Josios pagrindinį veikėją Vaišvilką trumpai apibūdinau kaip ieškotoją, vis ieškantį, bet ir pasismerkusį galutinai nesurasti. Kaip tik dėl to taip tinka tos novelės pavadinimas (nežinau, ar autoriaus ta prasme taikomas) "Viešpats ieško Viešpaties", būtent, kad Vaišvilkas ne vien dėl savo politinio valdymo buvo viešpats. Jis buvo viešpats savo ieškojime. Ieškodamas jis statė sąlygą: reikalavo ženkle. Deja, šitokiam viešpatavime yra silpnybė. Statant sąlygas, užsikertamas kelias surasti. Jis ženkle nesulaukė, nebent Viešpats jo pasigailėjo, kaip Tomo, apaštalo, irgi stačiosios sąlygas savo tikėjimui. Kas vyko Vaišvilko viduje paskutinėmis jo gyvenimo dienomis, valandomis ar net minutėmis, novelėje neužsimenama.

būdas. Kai kurie vartoja ilgesnę formą, pvz.: 1971 m. vasario mėn. 16 d. Žinoma, galima rašyti vienaip ar kitaip, bet visuo- met turi būti ta pati tvarka: metai, mėnuo, diena. Nebūtų gera minėtą datą taip rašyti: 16.II.1971. Tai nebūtų lietuviškas, bet svetimas rašymo būdas.

APIE SVEIKINIMĄSI IR DĖKOJIMĄ

Vieni sveikindamiesi sako: *labas rytas! laba diena! labas vakaras!* o kiti: *labą rytą! labą dieną! labą vakarą!* Abi formos – vardininkas ir galininkas – yra geros ir taisyklingos. Vienose tarmėse labiau prigi- jęs vardininkas, kitose – galininkas. Saky- dami *labas rytas*, mes norime išreikšti min- tį: linkiu, kad šios dienos pradžia, šis rytas būtų labas (geras, laimingas). Sakydami *labą rytą*, tartum duodame rytinę dovaną – gerą žodį (plg. liaudies dainą: *Aš jai da- viau labą rytą, ji man – nė žodelio*). Nors negalima peikti sveikinimų, išreikštų gali- ninko linksniu, tačiau vardininkas daugiau įsigalėjęs, tad bendrinei kalbai teiktinesnis.

Su artimais žmonėmis – bičiuliais, drau- gais, broliais, seserimis – galima sveikin- tis ir trumpąja forma: *labas!* Be reikalo mes stumiame iš savo kalbos seną lietuvišką pasisveikinimą *sveikas: sveikas, bičiuli! sveikos, mergaitės! sveikas atvykęs! svei- kas gyvas! sveikas drūtas!* Tokias pasisvei- kinimo formas labai dažnai vartoja liaudies savo šnekamojoje kalboje, bet jos labai geros ir inteligentams. Reikėtų jas atgai- vinti, nes tai praturtintų mūsų kasdieninę kalbą. Tik reikia nepamiršti, kad su vyres- niais už save asmenimis sveikintis trumpą- ja forma *labas* arba *sveikas* būtų neman- dagu.

Žodis *sveikas* plačiai vartojamas liau- dies šnekamojoje kalboje ir atsisveikinant: *lik sveikas! likite sveiki!* Dažniausiai mes esame įpratę atsisveikinti žodžiu *sudie(v)*, bet nepeiktini ir tokie pasakymai: *viso la- bo! viso gero! viso geriausio!* Taip pat daž- nai sakoma: *iki pasimatymo! iki susitiki- mo!* o artimi draugai dabar dažnai vartoja ir sutrumpinimą: *iki!* Su draugais atsiskir-

dami, kartais pasakome: *tuo tarpu! šiuo tarpu! kol kas!*

Vakare, eidami gulti, atsisveikiname, tardami *labanaktis* arba *labanakt*. Nebloga ir kilmininko forma – *labos nakties*. Tai linkėjimas, kad naktis būtų laba (gera, lai- minga). Linkėjimų, išreikštų kilmininko linksniu, vartojame ir daugiau. Valgantiems linkime *gero apetito*, išvažiuojantiems – *laimingos kelionės, sėkmės, laimės, gerų atostogų*. Tiktai *labo ryto* ar *labos dienos* neįprasta sakyti.

Dar pora pastabėlių ir dėl padėkos žo- džių. Dėkingumą paprastai išreiškiame žo- džiais: *dėkui! ačiū! labai ačiū! nuoširdžiai dėkoju! esu labai dėkingas!* Visi šie pasa- kymai yra geri ir vartotini. Bet yra negera, kad vienas kitas kartais pasako: *didelis dėkui! didelis ačiū!* Tai vertiniai iš rusų kal- bos, todėl nevartotini. Kai jaučiamės nepa- prastai dėkingi, tą savo dėkingumą galime išreikšti, kartodami prievaismį: *labai la- bai dėkui! labai labai ačiū!*

Kai kas prikiša, kad žodžiai *dėkui* ir *ačiū* yra skoliniai iš gudų kalbos. Šiuo klausimu yra rašęs V. Urbutis savo straips- nyje "Dabartinės baltarusių kalbos litua- nizmą" (Baltistica, V(1), p. 49). Jisai sako, kad *dėkui* yra atkeliavęs iš gudų, bet *ačiū* gudai galėjo pasiskolinti iš lietuvių.

UŽMIRŠTOJI BANDELĖ

Dažnai girdime sakant: *Aš labai mėgstu saldžias bulkutes. Nusipirkau sovarą bulkos (=pyrago).* Tai nevartotini skoliniai. Mes nuo senovės turime savą žodį *bandelė*, tik jis dabar yra labai užmirštas. Reikėtų jį dažniau vartoti vietoj nelietuviškos *bulku- tės*. Sis žodis yra gyvas mūsų tarmėse, pvz.: *Bandelė minkšta kaip pūkas* (Vabalninkas). *Sukepė bandelės į kaulą* (Pociūnėliai). *Gydū-gydū kateles, keps močiutė bandeles* (Daukšiai). *Iš miego bandučių nekepsi* (Lei- palingis).

Skyrių tvarko DANUTĖ BINDOKIENĖ

UŽ KĄ TEISIA IR BAUDŽIA?

Praėjusiais metais kun. Antanas Šeškevičius, S. J., buvo nuteistas vieneriems metams kalėjimo, kad mokęs vaikus katekizmo. Jo gynimosi kalba teisme jau buvo išspausdinta kai kuriuose mūsų laikraščiuose; čia duodame tik jos santrauką.

Molėtų rajono prokuratūra man įteiktoje kaltinamojoje išvadoje taip mane kaltina (1970. VII. 27.):

"Šeškevičius 1970 m. birželio mėn. pabaigoje ir liepos mėn. pradžioje surinkdavo Dubingių parapijos mažamečius vaikus į bažnyčią ir juos mokydavo katekizmo. Tai yra, padarė nusikaltimą pagal nusikaltimo žymes, numatytas LTSR BK 143 str. 1 dalyje".

Į tai atsakau:

1. Aš, kaip kunigas, esu Kristaus-Dievo įsakymu įpareigotas: "Eikite tad ir mokykite visas tautas, mokydami juos laikyti visa, ką tik esu jums įsakęs" (Mat. 28, 19-20).
2. Bažnyčia mane taip pat įpareigoja 1329 kanonu: "Esminė ir rimčiausia kunigo pareiga — mokyti vaikus katekizmo".
3. LTSR konstitucijos 96 str. garantuoja: "Religinių kultūrų atlikimo laisvę visiems piliečiams". O juk Katalikų Bažnyčios religinio kulto esmę sudaro Kristaus mokslo skelbimas, šv. Mišių laikymas ir sakramentų teikimas. Vadinasi, šiems trims dalykams

konstitucija pripažįsta laisvę. Kad vaikai galėtų priimti sakramentus, reikia patikrinti, ar jie turi pakankamai reikalingų žinių. Taigi, aš, kaip kunigas, pagal konstituciją turėjau teisę patikrinti vaikų tikėjimo tiesų žinojimą ir paaiškinti tai, ko jie iš kitur neišmoko ir negalėjo išmokyti. Juk tam tikintieji kunigą savo lėšomis išlaiko, kad jis jiems patarnautų visuose religiniuose dalykuose, taigi ir vaikų mokyme.

4. Nors konstitucija garantuoja kultūrų atlikimo laisvę, o vis dėlto aš šiandien esu už tai teisiamas. Pasinaudojimas ta kultūrų laisve man yra laikoma nusikaltimu, vertu kalėjimo pagal 143 BK str. 1 d., kur sakoma, kad Bažnyčia atskirta nuo valstybės ir mokykla nuo Bažnyčios. Kadangi tas įstatymas nėra aiškus, tai, man atrodo, reikia žiūrėti LTSR Aukšč. Tarybos Prezidiumo išaiškinimo, taikant šį straipsnį: "Išaiškinti, kad įstatymą apie Bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ir mokyklos — nuo Bažnyčios pažeidimų, užtraukiančių baudžiamąją atsakomybę pagal LTSR BK 143 str., suprantame: nepilnamečių religinio mokymo užsiėmimų organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant nustatytas taisykles".

Ir prieš šį įstatymą nesu nusikaltęs, nes:

1. Religinio mokymo užsiėmimų *neorganizuavau*: nevaikščiojau pas vaikus, jų nesurašinėjau, nenustočiau mokymo tvarkos ir

nuolatinio mokymo laiko. Jei per pamokslus tėvams, kurie ruošėsi vaikus vesti prie šv. sakramentų, paminėjau, kad einančius prie sakramentų vaikus tikrinsiu tam tikrą dieną prieš vakarines pamaldas, tai dar nereiškia organizavimo. Jei paminėjau valandą, tai reiškia, kad nuo tos valandos tikrinu, bet nenurodžiau, kad visi kartu turi ateiti ir išeiti. Taip ir buvo, kad dažniausiai vieni ateidavo ir išeidavo anksčiau, kiti vėliau, o kiti ateidavo visai kitu laiku.

2. Įstatymas pabrėžia "*sisteminą* religinio mokymo užsiėmimų vykdymą". Aš jokio sistemingo mokymo nevykdžiau. Sistemingai yra mokoma mokykloje: kiekvieną dieną pagal sąrašą tikrinamas reguliarus lankymas ar žinojimas, rašomi pažymiai, pagal vadovėlius aiškinamos ir užduodamos pamokos. Aš visa to nedariau, čia viskas buvo pripuolamai, nebuvo jokių sąrašų nei lankymosi tikrinimo, nebuvo sistemingo dėstymo ar pamokų uždavimo, nebuvo jokių vadovėlių, vaikai nė katekizmų neturėjo. Todėl sistemingai mokyti nebuvo nė įmanoma. Esu kaltinamas, kad vaikus mokiau penkis kartus. Juos egzaminuodavau daugiausia pusę valandos. Per tiek laiko net gerai patikrinti neįmanoma, tad ką bekalbėti apie sistemingą mokymą! Aš egzaminavau pagal kurijos duotas instrukcijas, kuriose nurodoma: "Jeigu vaikai ko nors tinkamai nesupranta, kunigas tam, kuris nesupranta, gali paaiškinti". Taip ir darydavau. Taigi dėl penkių kartų vaikų žinių patikrinimo jokia būdu manęs negalima kaltinti sistemingu mokymu, nors ir tokiam mokymui pagal konstituciją turėčiau teisę.

3. Bet dar yra viena sąlyga, kad tas įstatymas būtų pažeistas — tai mokymas, pažeidžiant Įstatymo nustatytas *taisykles*. Reiškia nepilnamečių religinio mokymo organizavimas ir sistemingas vykdymas yra uždraustas tik tada, jeigu jis pažeidžia įstatymų nustatytas taisykles. Jei nepažeidžia, tai nėra uždraustas. Aš tų taisyklių nepažeidžiau, nes jų nėra. Aš 20 metų nebuvau Lietuvoje (jis buvo ištremtas į Sibirą. Red.). Dabar, pradėjęs kunigo darbą Lietuvoje, būčiau buvęs dėkingas, jeigu kas nors ma-

ne apie tas taisykles būtų painformavęs. Bet niekas to nepadare. Klausiau savo konfratų — ir jie nieko apie jas nežinojo. Kaip galima pažeisti taisykles, kurių niekas nežino ir kurios nėra paskelbtos? Bent dabar, mane teisiant, norėčiau iš Tamstų, oficialių valdžios atstovų, sužinoti ir išgirsti, kada ir kur jos buvo paskelbtos, kad piliečiai galėtų jų laikytis. Jeigu aš ką nors apie tokias taisykles būčiau žinojęs, būčiau į jas atsižvelgęs. Bet jų nėra. O kišenėje ar stalčiuje laikomos instrukcijos ar taisyklės neturi įstatyminės galios. Tai kiekvienam aišku.

4. 143 straipsnį, kuriuo esu kaltinamas, reikia ne bet kaip išaiškinti, bet pagal Lenino principą. O jis 1902-3 m. tvirtino: "Socialdemokratai reikalauja, kad kiekvienas turėtų pilną teisę išpažinti kokį pageidauja tikėjimą visiškai laisvai. Kiekvienas turi pilną teisę ne tik laikytis kokio nors tikėjimo, bet ir bet kurį tikėjimą platinti".

Bažnyčios nuo valstybės ir mokyklos nuo Bažnyčios atskyrimo dekretu, paskelbtame 1918 m. sausio 23 d., 9 paragr. taip parašyta: "Mokykla atskiriama nuo Bažnyčios. Dėstyti religinių tikėjimų mokslą visoje valstybinėje ir visuomeninėje, o taip pat ir privatinėje mokslo įstaigoje, kur dėstoma bendro lavinimo dalykai, neleidžiama. Piliečiai gali mokyti ir mokytis religijos privačiu būdu". Taigi, šis dekretas nedraudžia tikybos mokyti bažnyčioje, kuri nėra juk mokslo įstaiga. Tai patvirtina ir kitos broliškos socialistinės šalys, kurios laikosi leninizmo. Pvz. Lenkijoje, Demokratinėje Vokietijoje, Vengrijoje, Čekoslovakijoje yra mokoma tikybos sistemingai bažnyčiose arba bažnytiniuose namuose. Dėl vaikų rengimo prie pirmos komunijos niekas ten jokių priekaištų nedaro, kunigams yra leista dėstyti katekizmą. Jie tikrai elgiasi pagal Lenino principus. Niekas jų už tai neteisina. O mūsų krašte, kur skelbiama pilniausia sąžinės ir religijos laisvė, kur Lenino mokslas sudaro pagrindą, kunigai teisiami už savo pareigų atlikimą arba tik už pamėginimą jas atlikti.

5. Suvienytų Nacijų Organizacijoje 1948 ra. gruodžio mėn. 10 d. buvo priimta "Visuotinė žmogaus teisių deklaracija", kurią priėmė ir pasirašė Tarybų Sąjunga. Tos deklaracijos 18 str. sako: "Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; ši teisė leidžia laisvai išpažinti savo religiją, kaip pavieniai, taip ir bendrai, laisvai mokytis religijos mokslų, atlikti pamaldas bei religines apeigas".

Ši deklaracija yra mūsų valstybės priimta, tad kodėl nevykdoma? Pagal šį įsipareigojimą ne tik neturi būti keliami man byla už keliolikos vaikų tikėjimo žinių patikrinimą, bet turi būti leista visiems mokytis tikybos už mokyklos ribų.

Apylinkės pirmininkas, vaikų tėvai ir kiti liudininkai patvirtino, kad čia tikrai nebuvo sistemingo mokymo, o tik žinių patikrinimas, trumpai paaiškinant atskiriems vaikams, jeigu jie ko nors nesuprasdavo, nors tai ir kiti girdėjo. Bet juk nejaugi aiškinsi kiekvienam atskirai į ausį? Tai būtų nenatūralu ir juokinga.

Tad iš visa to darau tokią išvadą:

1. Aš, kaip kunigas, turiu griežtą sąžinės pareigą mokyti religijos dalykų visus tikinčiuosius, tiek suaugusius, tiek mažus.
2. Šitas pareigas laisvai atlikti užtikrina Tarybinė konstitucija, tarybiniai įstatymai ir tarptautiniai įsipareigojimai.
3. Taigi, nesu niekuo nusikaltęs tarybiniam įstatymams; nenusikalsčiau net tada, jeigu pilnai dėstyčiau tikybą.

Dar kartą prašau parodyti tas taisykles, kurių pažeidimu esu kaltinamas. Prašau tam, kad žinočiau, kokias taisykles pažeidžiau, kad galėčiau ateityje jų laikytis, kad ir kiti kunigai jų nepažeistų, nes dabar jų niekas nežino.

Istorija liudija, kad tiesa nugali, neteisybė pralaimi. Pilotas, neteisingai nuteisęs Kristų, padarė gėdą romėnų teisingumui. Nors jis plovėsi rankas, bet sąžinės nenusiplovė. Hitleris naikino nekaltus žydus, nuteisė ir nužudė 4000 kunigų už tai, kad jie atlikinėjo savo pareigas. Šiandien pasmerktieji išaukštinti. Žudikai amžinai pasmerkti, sunaikinti. Anksčiau jie buvo dide-

li, o dabar — pasibaisėjimas pasauliui. Tiesa laimėjo.

Gerbiamieji Teisėjai! Jūsų sprendimą įvertins istorija. Tiesa laimės, nes ji yra amžina. Laimės tas, kuris eina su tiesa. Prašau atsargiai ir objektyviai spręsti, nes ir jums reikės duoti apyskaitą Amžinajai Tiesai.

Negali būti teisinga kunigą teisti už jo pareigų atlikimą. Čia ne tiek svarbu kalėjimas ar piniginė bauda, bet svarbu pats teisingumas. Būti nuteistam už kunigo pareigų ėjimą man ne gėda, bet garbė. Aš atsistoju šalia Amžinosios Tiesos, kuri sako: "Palaiminti, kurie persekiojami dėl teisybės, nes jų dangaus karalystė. Palaiminti, kai jus persekioja ir meluodami sako visa pikta dėl manęs. Džiaukitės ir linksminkitės, nes jūsų užmokestis gausus danguje" (Mat. 5, 10-12).

Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių.

Deja, teisėjai nepaklausė nei Dievo, nei įstatymų. Kun. Šeškevičių nuteisė metus kalėti. Šį kartą tiesa nelaimėjo, bet vieną kartą laimės.

JAUNIMAS KELIA RŪPESTI

1970 m. "Literatūros ir Meno" Nr. 35 išspausdintas okupuotos Lietuvos mokytojo laiškas apie jaunimo tarpe pasireiškiančias negeroves ir tam laišku atsakymas, atrodo, iššaukė labai stiprią reakciją ypač pedagogų ir kitų, su jaunimu arčiau dirbančių bei susiduriančių, asmenų tarpe. Š. m. sausio mėn. "Lit. ir Menas" vėl spausdina kelis laiškus ir jiems atsakymus šiuo klausimu.

Pasak tų laiškų, jaunimas šiandieninėje Lietuvoje darosi kaskart blogesnis: plinta girtuoklystė net labai jaunumečių tarpe, reiškiasi vagystės, tinginiavimas, ištvirkavimas ir kitokios blygybės. Visoje Lietuvoje, o ypač miestuose, tos blygybės jau taip išplitę, kad pasidarę nebe išimtimi, o taisykle. Laiškų ir straipsnių autoriai ieško tam priežasčių netinkamame suaugusių ir

JAUNIMAS DABARTY IR ATEITY

Kai daugumas suaugusiųjų nesupranta šiandieninio jaunimo, tai radę šių metų "Laiškų Lietuviams" 1 nr. jaunimo konkurse dalyvavusios ir premiją laimėjusios rašini, vardu "Jaunimas dabarty ir ateity", su dideliu įdomumu griebėme skaityti, tikėdamiesi, kad jaunimas apie save geriausiai paaiškins. Juk autorė yra jaunuolė.

Rašinyje, be daugybės pririnktų citatų, yra ir pačios autorės gražių bei sveikų minčių. Kai tą rašinį perskaičiau, tai vis dėlto pamačiau, kad autorė nei parinktomis citatomis, nei savo pačios mintimis mano smalsumo nepatenkino. Ir iš to rašinio sunku suprasti, koks yra dabar-

tinis mūsų jaunimas. Gal aiškiausiai autorė pasisako, koks yra dabartinis mūsų jaunimas ir ko jis siekia, kai nurodo gyvą pavyzdį. Ji rašo: "Norėdami geriau suprasti, ko jaunimas dabar siekia, ką vertina ir kuo žavisi, galime nueiti pasivaikščioti bet kuriame didmiestyje po hipių kvartalus..." Toliau ji rašo, kad, pasiskaičius ir pamačius jų simbolius, plakatus ir posakius, aiškiai gali matyti ne vien jų, bet ir viso jaunimo svajones ir siekimus. "Jaunimas nori laisvės, taikos, meilės ir tiesos visiems".

Kaip reikia tai suprasti? Argi jie ne laisvoje šalyje užaugo? Ar tais posakiais nesukama į aną "rojaus" kraštą, kuriame nuolat šaukiama apie laisvę, lygybę ir brolybę? Ar nepra-

tėvų elgesyje — jeigu vaikai mato tėvus, vagiančius iš darboviečių, sukčiaujančius, girtuokliaujančius ir nesugyvenančius šeimose, tai ir patys panašiai elgiasi; blogybės gimdo ir be rūpesčių, pramogomis pertekęs, gyvenimas, darbo neturėjimas atostogų metu ir pan. Tenka ir Vakarų kultūros atgarsiams: muzikai, madoms, nuo kurių įtakos neįstengia apsaugoti jaunimą nė geležinė uždanga.

Kiekvienas rašantis meta beveik tą patį, baugų klausimą: "Iš kur jaunimas taip greitai išmoko gerti, vagiliauti, negerbti svetimo turto ir t. t.?" Žinoma, tikrosios tų blogybių priežasties — svetimų valdovų primestos santvarkos ir bedieviško, pilno neapykantos bei paniekos viskam, kas nekomunistiška, auklėjimo niekas negali vie-

šai pakaltinti, tačiau susirupinimas jaunu- mu bei jo elgesiu vis ryškiau matyti.

MYKOLAIČIO - PUTINO PLOKŠTELĖ

Praėjusių metų gale išleista Mykolaičio-Putino plokštelė, įrašyta 1962 m. vasario 2 d. rašytojų klube įvykusiame vakare. Plokštelėje poetas ne tik skaito savo kūrinus, bet taip pat pasisako įvairiais klausimais.

PRISIMINTI IR MIRUSIEJI

Švenčiant lietuviškosios operos auksinį jubiliejų Lietuvoje, buvo pagerbti ir mirusieji tos operos pirmataikai: kompozitoriai, solistai, kūrėjai. Gruodžio mėn. 29 d. Rasų kapinėse buvo padėtos gėlės ant Kipro Petrausko, J. Tallat-Kelpšos, M. Bukšos, J. Banaičio ir kt. kapų.

verstų jiems tame "laisvės rojuje" bent porą metų pagyventi?

Autorė, atrodo, tiki, kad hipių šūkiausiai teisingi, nes juk "jie išreiškia viso jaunimo svajones ir siekimus". Peršasi išvada, jog autorė tiki, kad hipiai ir j juos panašūs gali patobulinti ir blogą santvarką, kurioje jie gyvena. Gal tuo tiki ir tie, kurie šį rašinį premijavo?

Hipių kvartaluose man būti neteko, bet dažnai matome juos rodomus televizijoje. Laikraščiuose pilna jų aprašymų su charakteringomis nuotraukomis. Vasario mėn. "Look" žurnale teko matyti tokią nuotrauką: suveltai plaukais mergaitė, išsibridusi į vandenį, išsizergusi, į viršų išskėtusi rankas, tur būt, begiedanti ar besimeldžianti, nes ant jos nugaros buvo užrašyta "Jesus". Įdomu, ką ji norėjo atvaizduoti. Šalia buvo ir aprašymas, bet jo neskaiciau – gaila laiko.

Prisimenu čia ir dar vieną televizijoje matytą vaizdą. San Francisco mieste policija užsuko į hipių apgultus krūmus. Tiems, kurie poromis gulėjo visai pliki, buvo įsakyta apsiręngti. Parodė, ir kaip nenoromis jie tai darė. Juk tai negirdėtas policijos "brutalus" šitaip sudrumsti ten buvusią "taiką ir laisvę"!

Būtų įdomu, kad ir kiti skaitytojai pasisakytų dėl to premijuoto straipsnio. Pabaigai dar vienas mano klausimas: kodėl nepremijuojate Ados Karvelytės eilėraščio "Išduotam broliui" ("L. L." 1971 m. 1 nr.)? Tai kas, kad jos kūrinys ne to pobūdžio; tai kas, kad ji konkurse nedalyvavo? Ar ne svarbiau tai, kad tas kūrinys vertingas?

Skaitytoja iš Rockfordo

NAUJA "LAIŠKU LIETUVIAMS" IŠVAIZDA

Dėl naujos mūsų žurnalo išvaizdos (viršelio ir skyrių vinječių) jau teko išgirsti įvairių nuomonių. Kaip visur, taip ir čia – "de gustibus non est disputandum"; tai skonio reikalas, vieniems patinka, kitiems – ne. Neseniai šiuo klausimu teko kalbėtis su trimis jaunomis dailininkėmis. Dviem labai patiko ir viršelis, ir vinjetės. Trečioji sakė, kad viršelis neblogas, bet kai kurios vinjetės ešą neskoningos ir šiam žurnalui visiškai netinkančios. Čia paminėsime ir kelis kitus skaitytojų pasisakymus.

Redakcija

VIRŠELIS PATINKA, VINJETĖS – NE

Gavęs naują "Laiškų Lietuviams" numerį, ilgai žiūrėjau į viršelį ir gėrėjausi. Mane žavė-

jo toks lengvumas ir šviežumas. Pagaliau pradėjau versti puslapius. Pirmasis puslapis labai puikus, ir jis pasižymi nepaprastu lengvumu ir elegancija. Bet kai priėjau prie skyrių vinječių, tai mano susižavėjimas mažėjo ir mažėjo, kol pagaliau visai nenorėjau jų daugiau matyti. Kai kurios tiesiog mane supurtė. Raidės labai gražios, bet tie piešiniai ar parinkti paveiksliukai – tai tikras "pop-art". Kai kam gal ir tiktų, bet tik ne religinės bei tautinės kultūros žurnalui. Maniau, gal tik aš esu atsilikęs ir nepažįstas tokio meno. Rodžiau jaunimui. Nepatiko ir jam. Pvz. šeimos skyriuje atvaizduoti asmenys labai nelietuviški, o tėvas tai man primena Hitlerį. Tas juodais kraštais laiškas "Atgarsių" skyriuje labai tiktų "Mirties pranešimų" skyriui, jeigu toks būtų. Dailininkas turėtų pagalvoti ir apie tų gražių raidžių sukombinuoti ką nors, kas labiau šio žurnalo pobūdžiui tiktų.

S. K-as

NEPATINKA

Sausio mėn. viršelis visai nesiskiria iš kai kurių amerikiečių žurnalų. Nepatinka. Visi senieji viršeliai daug geriau atitiko žurnalo turinį. Pats žurnalas, kaip ir visada, puikus.

Albina Lipčienė

PAŽANGA!

Šių metų "Laiškai Lietuviams" – tikra pažanga: puikus viršelis, gražios iliustracijos, antraštės, užsklandos.

K. Pakampis

NĖRA PROPORCIJOS

Viršelio raidės puikios: lengvos, elegantiškos. Tas viršutinis televizijos ekrano formos paveikslas yra per sunkus – tas gražias raidės visiškai nustelbia. Tarp žurnalo pavadinimo ir to paveikslo nėra proporcijos. Atkreipia dėmesį tik paveikslas, o pavadinimas visai nublunka.

Dailininkas

NAUJAS "LAIŠKU LIETUVIAMS" VEIDAS

Štai naujas ir skirtingas "Laiškų Lietuviams" veidas. Viskas malonu, gairu ir žavinga, tačiau dail. Kurauskui vertėjo pasilikti prie seno vinjetinio stiliaus, nes naujasis, susentimentalintas "pop art", kažkur prasilenkė su dailininkui charakteringu iliustraciniu meniškumu.

L. Germanienė

FIVE EASY PIECES

Vienas dabartinis Amerikos filmų žanras "the road film" įamžina ištiesai keliaujantį anti-herojų. Jis yra užsilikęs posūnis 19 a. Amerikos "Western" herojus, kuris jodavo per Rocky kalnus vienišas, laisvas, narsus ir nepaliečiamas. Naujasis anti-herojus, atsisakydamas materialistinės visuomenės vertybių, stengiasi rasti gilesnę gyvenimo prasmę. Išsižadėjęs bet kokių atsakomybių — šeimos, draugų, nuolatinio darbo — savo nevaržomam pasirinkimui neranda lengvų atsakymų. Rašytoja Adrien Joyce ir režisierius Bob Rafelson filme Easy Rider parodo dviejų jaunuolių nutikimus ir iliuzijas, važiuojant per kraštą. Susidūrimas su "anti-hippie" šautuvų realybe galutinai nutraukia jų kelionę. Šį kartą Rafelson ir Joyce filme Five Easy Pieces prideda savigarbos atsisakymą.

Vyresnio amžiaus jaunuolis Robert Dupea (Jack Nicholson), palikęs turtuolių tėvų namus, dirba alyvų laukuose Kalifornijoje. Gyvena su padavėja Rayette (Karen Black) ir prisiima paprasto "hard-hat" darbininko elgesį: laisvalaikiu eina "bowling", geria, uliavoja. Pirma skirtingo auklėjimo žymė pasirodo muzikos skonyje: Rayette turi pretenzijų į "country-music" hillbilly dainininkes; jis ruošėsi būti koncertų pianistas. Pradedama jam įkyrėti ir darbo draugas; dar sužino kad Rayette laukiasi. Spiovęs meta viską ir aplanko pianistę seserį. Jinai praneša, kad tėvas turėjo priešuolį. Važiuodamas pamatyti tėvo, Robert apgalvojęs pasiima savo merginą, bet paskui ją palieka laukti viešbutyje.

Atskiros įdomios scenos pertraukia jų kelionę į namus ir perduoda ritminiai keliautojų nuotykių rinkimą, valgykloje užsispyrusios padavėjos pajuokimas; merginos "hitchhiker" "nekalbingumas" aiškinant jos priežastį važiuoti į Aliaską — "žmogus" tenai dar nėra suspėjęs užteršti gamtos.

Robert randa savo namuose, Puget Sound saloje, jaunystės pėdsakus: eilę repeticijom kambarių, muzikos talento iškėlimą, gamtos artumą, seną tėvą. Jam neaktualumas nepasikeitęs — čia nieko nėra veikti. Pavilioja brolio sužadėtinę dieną, bet nesugeba gyvenimui: Robert prašo meilės, "jos pats nei sau, nei kitiems neturėdamas". Jis parklupęs išpažįsta paraližuotam tėvui, jog nežino, jei dabar ir galėtų susikalbėti su juo, ar būtų kokios prasmės: mažai bekalbėjo ir prieš išvykimą. Pasielkia vaizdas aristokrato tėvo įžiūrinių akių.

Kai nelauktai Rayette atvažiuoja, pirmas žvilgsnis atskleidžia visiems jo kasdienes aplinkybes — jinai išsiskiria, kaip višta tarp povų. Robert, neapkentęs padėties, išodina ją į automobilį ir išdumia. Važiuojant jinai čiułba, čiułba; jis nieko nesako. Pasukus į gazolino stotį, Rayette į kavinę įeina, o Robert tuo tarpu išprašo kelionę iš malkų vežėjo. Jai išėjus, jau jis keliauja į naujus horizontus.

Geriausiai Robert Dupea charakteri apibūdino scena pradžioje filmo, jam su draugu važiuojant perpildytu mašinu greitkeliu į darbą. Priešaky stovi neuždengtas sunkvežimis, kraustant seną pianiną. Atsibodus nejudant laukti, Robert palieka draugą automobilyje, užsilipa į vežimą, sėda ant suolo ir pradeda skambinti.

Režia sugadintos stygos, kurių lyg ir negirdi simfoniniam kūrinui. Judėjimui prasidėjus, draugas perspėja jį, kad vežimas jau suka iš kelio. Nekreipdamas dėmesio ir tą kartą, Robert iškeliauja į kitus horizontus. Pasilieka ištikimas ne sau, bet savo lengvai melodijai.

Five Easy Pieces laimėjo premiją 1970 m. Niujorko filmų festivalyje.

RYAN'S DAUGHTER

Režisierius David Lean, praleidęs trejus metus ir trylika milijonų dolerių, sukdamas Ryan's Daughter, galėjo sukurti gražų meilės interliudą, arba pristatyti 1916 m. airių sukilmą prieš anglus, arba atvaizduoti kaimo gyvenimą pajūryje, bet kažkaip neįstengė nei vienos iš tų trijų temų apibūdinti, ir mėginta sintezė tikrai neįvyko. Iš kino išėjęs, atsimeni galingą audrą (gal spalvingiausia, ryškiausia audra filmų istorijoje), bet to neužtenka atpirkti išsėdėtą valandą. Lieka atmintyje visa eilė gražių, puikiai sukombinuotų atskirų paveikslų, tiktai ne filmas.

Jauna airė, Rosy Ryan, išteka už savo buvusio mokytojo, o jau po pirmos vedybų nakties tebesvajoja apie ką nors truputį išpūdingesnį. Ir visi pašmonės norai išsipildo, kai pasirodo jaunas gražus anglų herojus, tik ką grįžęs iš karo lauko, perimti anglų karių airių kaime. Sužeistas Major Dorian (Christopher Jones) vos kelis žodžius turi pratarti, kai jau su Rosy (Sarah Miles) atsiranda miške. Tada, vietoj aištingos meilės scenos, pasirodo Hollywood plastikinio stiliaus balti kūnai žaliame fone su raudona skarele kontrastui. Sensualizmas virsta juokais. Jos vyras (Robert Mitchum) pirmą kartą pasipriešina jos užsiėmimams, pats išbūdamas pakrantėje dvi dienas.

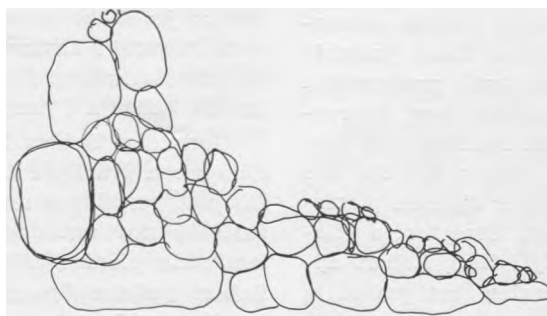
Antra intriga yra Rosy's tėvo šnipinėjimas anglams, kai pats visiems giriasi, kad gauna

savo įsakymus tiesiog iš airių sukilėlių vado. Kai ginkluoti airių partizanai slaptai laivais atplaukia (čia ta lemtinga audra pasirodo), tėvas "begelbėdamas" juos išduoda anglams, o Rosy's Major privalo airius suimti. Visi kaimiečiai mano, kad Rosy savo tautiečius išdavė. Suėję airiai ją tokiu žiaurumu užpuola, kad lauki Rosy's greitos mirties, o kai tik plaukus apkerpa, tai atrodo, kad galėjo būti daugiau įtikinantis priėjimas prie tos scenos. Iš to viso svarbaus politinio judėjimo sužinai, kad airiai anglų neapkenčia.

Paskiros scenos mėginamos sujungti kaimo durneliu - nebyliu (John Mills), kuris pasirodo visai nelauktai. Jis pasidaro Rosy's išdidumo simbolis: pirmose scenose Rosy juo pasibaisėja, kai gale filmo iškeliaudama turi jį pabučiuoti. Trevor Howard parodo airių humoro, vaidindamas kaimo kleboną — angelą sargą.

Režisierius Lean ypatingai gerai moka technikinę filmų dalį paruošti, bet bešlifnuodamas savo filmus, esmę nubraukia. Jo "subtilūs" simboliai įstringa į akis: virpančios lelijos naktį ir medžių šlamėjimas; maža mokinė pamilusi mokytoją, kartodama Rosy's istoriją. Gražios gėlės, mergaitės ir išpūdingi Airijos gamtovaizdžiai, bet visa tai prisideda tik prie paviršutiniškų detalių pynės iškėlimo, o ne prie prasmės. Muzikiniai momentai nulemia ne tik įtampą, bet ir vaizdinius bruožus. Viskas taikoma žiūrovą sužavėti tai minutei, neatsižvelgiant į filmo mintį, ritmą ar eigą. Iš intymios meilės istorijos Lean padarė monumentalinį spektaklį, kad prilygtų jo kitiems filmams (Bridge on the River Kwai, Lawrence of Arabia, Dr. Zhivago), bet jaunos mergaitės svajonės, belakstant jūros pakrantėje, neįstengia užpildyti epinių rėmų. Galva pradeda svaigti; blaivesnis protas liktų po gero vyno stiklo.

Marija Smilgaitė

Šių metų kovo mėn. 27 d.,
šeštadienį, 7 val. vak.

Jaunimo Centre bus
"Laiškų Lietuviams"

METINĖ ŠVENTĖ –
DAINOS IR POEZIJOS
VAKARAS.

Meninę programą atliks
koloratūrinis sopranas
GINA ČAPKAUSKIENĖ
ir mūsų jaunieji poetai.

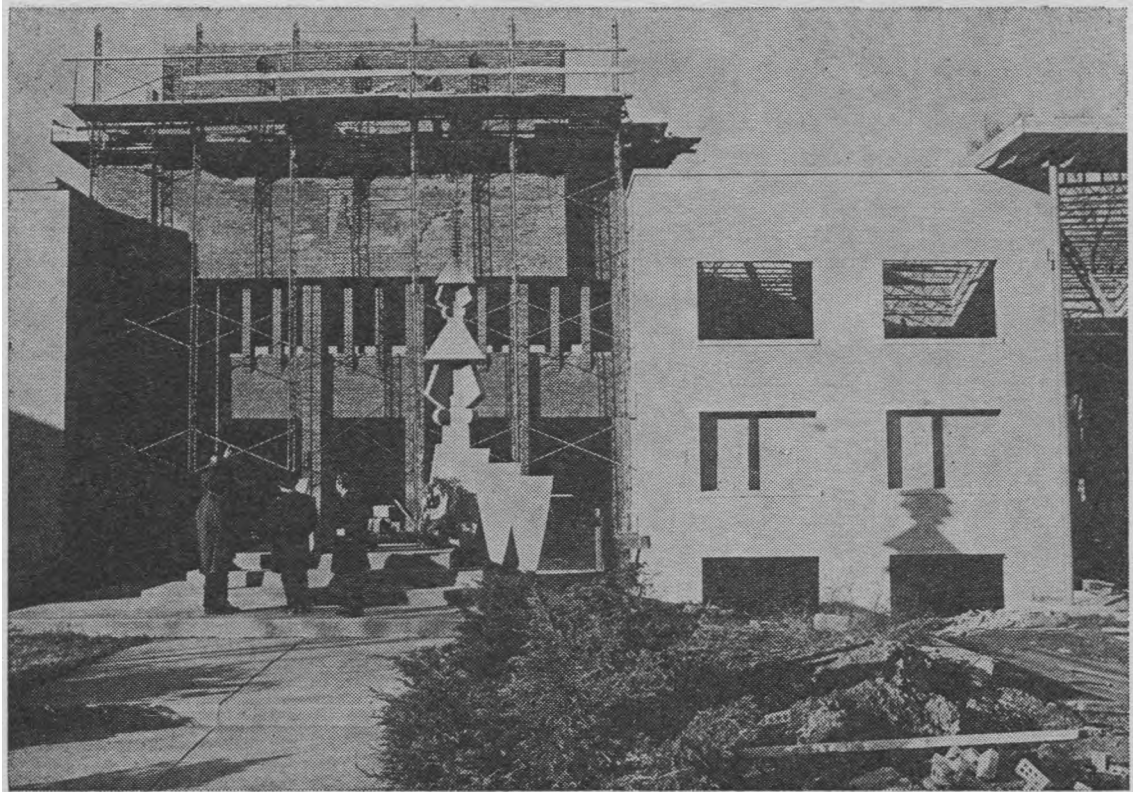
Solistei akompanuos
ALEKSANDRAS KUČIŪNAS.

Stengsimės pradėti punktualiai — 7 val. vak., tad prašome nesivėluoti. Pirmiausia bus įteiktos premijos konkurso laimėtojams, paskui mūsų jaunieji poetai paskaitys savo kūrybos ir pagaliau bus solistės Ginos Čapkauskienės (iš Montrealio) koncertas, akompanuojant Aleksandrui Kučiūnui. Kai kurie čikagiečiai jau pernai yra ją girdėję ir nustebę jos balso (koloratūrinio soprano) skambumu, švelnumu ir muzikalumu. Šiais metais ji atvažiuoja į Čikagą su visiškai nauja ir įdomia programa. Kas ją vieną kartą girdėjo, be abejo, norės išgirsti ir dabar, o kas dar negirdėjo, tam būtina išgirsti bent dabar.

Gina Čapkauskienė jau daug metų dainuoja Montrealyje. Vietinė spauda (anglų ir prancūzų kalbomis) labai šiltai ją įvertina, pabrėždama, kad ji gali lengvai atlikti ne tik koloratūriniam sopranui skirtus veikalus, bet taip pat ir lyriniam bei dramatiniam sopranui. Šiais metais ji dainuos Violetą ir mūsų lietuvių operoje, o nuo 1972 m. bus pagrindinis koloratūrinis sopranas Grazo (Austrijoje) operoje.

Tad visi mielieji "Laiškų Lietuviams" skaitytojai yra laukiami šiame aukšto lygio koncerte.

JAUNIMO CENTRO STATYBA praėjusį rudenį smarkiai pažengė pirmyn. Kaip matyti iš fotografijos, jau stovi sienos ir uždėtas stogas. Bet, uždėjus stogą, statybos darbai sustojo. Dėl ko? Daugumas, tur būt, manys, kad dėl žiemos nepalankaus oro. Ne tik dėl to. Iki šiol atlikti statybos darbai beveik visiškai ištuštino statybos fondo kasą. Vidaus įrengimai pareikalaus ne mažiau lėšų, negu iki šiol išleista. Tad nuo dabar likusieji statybos darbai eis tuo pačiu žingsniu, kaip ir kasos papildymas. O tai kasai papildyti, kaip jau daug kartų esame minėję, neturime jokių kitų šaltinių, o tik jūsų, mieliaji lietuviai, dosnumą. Tad tik nuo to ir priklausys ateinantieji statybos darbai. Visi nori ir laukia, kad nuo šių metų rudens jau galėtų į naujas patalpas persikelti Čiurlionio galerija, Dariaus ir Girėno liuanistinė mokykla ir įvairūs archyvai. Taip pat labai yra laukiama kavinė ir skaitykla. Kad tai būtų galima įvykdyti, jūsų pagalba yra reikalinga *dabar*, visiškai neatidėliojant. Norint padėti, nereikia būti turtuoliu. Jeigu kiekvienas lietuvis aukotų tik po vieną kitą dolerį, tai statyba netrukus galėtų būti baigta. Už jūsų pagalbą nuoširdžiai dėkojame visų lietuvių, o ypač jaunosios kartos, vardu.

ATSIUSTA PAMINĖTI

Kazys Bradūnas. DONELAIČIO KAPAS. Eilėraščiai. Grafika — Vytauto O. Virkau. Išleido Mykolas Morkūnas 1970 m. Spaudė Morkūno spaustuvė, 6051 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. 60636. Didelis formatas, kieti viršeliai, 94 psl., kaina 5 dol.

Karolė Pažėraitė. ANAPILIO PAPĖDĖJE. Romanas. Aplankas Giedrės Vaitienės. Išleido Liet. Knygos Klubas 1971 m. Spaudė "Draugo" spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, Ill. 60629. 286 psl., kaina 5 dol.

Dr. Pranas Skardžius. ANKSTYVESNĖ IR DABARTINĖ LIETUVIŲ BENDRINĖS KALBOS VARTOSENĄ. Čikagos Pedagoginio Lituanistikos Instituto leidinys. Mecenatas — Lietuvių Tautinis Akademinis Sambūris.

LITUANUS, 1970 m. Vol. 16, No. 4. Išeina keturi numeriai per metus. Prenumerata — 5 dol. Adresas: Litanus, P. O. Box 9318, Chicago, Ill. 60690.

PIRMIEJI ŽINGSNIAI. K. Donelaičio lituanistinės mokyklos vaikų laikraštėlis. 1970 m. gruodžio mėn. nr. 2.

AMERIKOS LIETUVIŲ BALSAS. 1945 - 1970 m. Detroito lietuvių radijo valandėlės 25 m. sukakčiai paminėti. Leidinį paruošė Stasys Garliauskas.

Filatelistų Draugijos "LIETUVA" biuletenis, nr. 1(145). 1971 m. sausis - vasaris. Red. E. Petrauskas, 7742 S. Troy St., Chicago, Ill. 60652.

SKAMBA IR AIDI DAINA. Montrealio "Krivulės" išleista ilgo grojimo plokštelė. Plokštelėje įrašyta 14 dainų, kurias atlieka Vilniaus Radijo ir Televizijos choras ir Vilniaus vyrų choras "Varpas". Plokštelė RCA gamybos, viršelis dail. A. Zubienės. Kaina 5.55 dol. Adresas: "Krivulė", 5260 10th Ave., Montreal 405, Que., Canada.

ŠV. PRANCIŠKAUS VARPELIS

Kai kas nusiskundžia, kad mes turime per mažą religinės spaudos. Gal tai ir tiesa, bet vis dėlto jos turime, tik nedaug žmonių ja domisi. Tėvai Pranciškonai jau 47-tuosius metus leidžia mėnesinį religinės-patriotinės minties laikraštį — Šv. Pranciškaus Varpelį. Jame yra daug religinių straipsnių ir žinių iš katalikiškojo pasaulio. Jį gražiai ir moderniai redaguoja T. Viktoras Gidžiūnas, OFM. Kaina tik 3 dol. metams. Adresas: 680 Bushwick Ave., Brooklyn, N. Y. 11221.